

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут гуманітарних і соціальних наук
Кафедра історії та політичної теорії

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня бакалавра

студента Сметани Сергія Антоновича
(ПІБ)
академічної групи 032-20-1
(шифр)
спеціальності 032 Історія та археологія
(код і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою – “Соціальна антропологія”
(офіційна назва)
на тему Особистість Володимира Винниченка в світлі новітніх підходів біографістики
(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
кваліфікаційної роботи	Голубчик Г. Д.		
розділів:			
Рецензент			
Нормоконтролер	Зенкін М. В.		

Дніпро
2024

**Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»**

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри ІПТ
Первий Г. Л.
«__» _____ 2024 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня бакалавра**

студенту Сметані Сергію Антоновичу академічної групи 032-20-1
(прізвище та ініціали) (шифр)
спеціальності – 032 Історія та археологія
(код і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою – “Соціальна антропологія”
(офіційна назва)
на тему Особистість Володимира Винниченка в світлі новітніх підходів
біографістики,
затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 15.05.24 №
437-С

	Розділ	Зміст	Термін виконання
1	Теоретико-методологічні засади дослідження	Біографістика як спеціальна історична галузь. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України Сучасні методи та підходи до аналізу біографічних даних в Україні і в світі	24.05.2024
2	Володимир Винниченко: традиційні підходи до вивчення біографії і творчості	Біографічні дані, освіта та діяльність В. Винниченка. Світоглядно-філософські складові інтелектуальної біографії В. Винниченка. Вплив В. Винниченка на розвиток української літератури	07.06.2024
3	Розробка ментальної мапи особистості Володимира Винниченка	Теоретичні засади ментального мапування Основні дані ментальної мапи Володимира Винниченка	21.06.2024

Завдання видано _____ Голубчик Г. Д.
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)

Дата видачі 15.05.2024

Дата подання до екзаменаційної комісії _____

Прийнято до виконання _____ Сметана С. А.
(підпис студента) (прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 63 сторінок, таблиці 6, схеми 1, джерела 51, 1 додаток.

Об'єктом дослідження є історична постать Володимир Винниченко.

Предмет дослідження – біографістики, що спеціалізується на аналізі та вивченні біографій, тобто життєписів конкретних осіб.

Метою роботи є розробка основ системного аналізу життєвого шляху та творчості Володимира Винниченка з використанням сучасних теорій та методів біографістики. Визначальним завданням роботи Розкрито ключові етапи біографії Винниченка, виявлення впливу соціокультурного середовища на його розвиток, аналіз його ідеологічних поглядів та взаємодії з іншими видатними особистостями свого часу.

Ключові слова: БІОГРАФІСТИКА, ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО, МЕНТАЛЬНІ МАПИ.

ABSTRACT

The work contains : 63 pages, 6 tables, 1 diagram, 51 sources.

The object of the study is the historical figure Volodymyr Vynnychenko.

The subject of research is biographical studies, which specializes in the analysis and study of biographies, i.e. biographies of specific individuals.

The purpose of the work is to provide a basis for a systematic analysis of the life path and creativity of Volodymyr Vinnichenko using modern theories and methods of biographical studies. The defining task of the work includes the disclosure of the key stages of Vynnychenko's biography, the identification of the influence of the socio-cultural environment on his development, the analysis of his ideological views and interaction with other outstanding personalities of his time.

Keywords: BIOGRAPHY, VOLODYMYR VYNNYCHENKO, MENTAL MAPS.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ	9
1.1. Біографістика як спеціальна історична галузь	9
1.2. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України	13
1.3. Сучасні методи та підходи до аналізу біографічних даних в Україні і в світі	17
РОЗДІЛ 2. ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО: ТАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ І ТВОРЧОСТІ.	34
2.1. Біографічні дані, освіта та діяльність В. Винниченка	34
2.2. Світоглядно-філософські складові інтелектуальної біографії В. Винниченка	38
2.3. Вплив В. Винниченка на розвиток української літератури ..	44
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА МЕНТАЛЬНОЇ МАПИ ОСОБИСТОСТІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА	48
3.1. Теоретичні засади ментального мапування	48
3.2. Основні дані ментальної мапи Володимира Винниченка	50
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Для багатьох людей минуле асоціюється з видатними особистостями. А завдяки новим методам біографістики та антропологічному повороту в історичних дослідженнях, таке сприйняття минулого справедливе як для істориків-науковців, так і для і аматорів історії. Від цих методологічних поворотів наше розуміння минулого значно розширилося. Тепер ми можемо досліджувати не лише життя політичних фігур, але й діячів культури та мистецтва, які відігравали важливу роль у формуванні ідентичності громадян і навіть повсякденне життя звичайних людей може потрапити в предметне поле досліджень.

Інтерес до створення і вивчення біографій має значну цінність в історії, літературі, мистецтвознавстві, культурології, педагогіці, політології, наукознавстві, історії науки і техніки, економіки та військовій справі. Історія як наука є глибоко антропологічною, оскільки вона зосереджується на вивченні людини в історичному контексті. Завдяки цьому біографістика допомагає реалізувати науковий інтерес до особистостей, сприяючи глибшому розумінню їхньої ролі в історичних процесах.

На сучасному етапі розвитку України особливої значущості набуває біографістика, як спеціалізована історична дисципліна. Вона досліджує життєві шляхи видатних особистостей, сприяючи збереженню національної пам'яті. Біографістика не тільки описує життя та діяльність видатних постатей, але й розкриває соціальні, культурні та політичні контексти, у яких вони діяли. Такий підхід дозволяє краще зрозуміти історичні процеси та вплив окремих осіб на розвиток суспільства. Нині важливо не лише об'єктивно оцінювати події та особистостей минулого, але й критично аналізувати існуючі наративи, формуючи нові, більш точні та всебічні уявлення про історію. Ми переглядаємо своє ставлення до минулого у зв'язку з тим, якими ми є зараз. Видатні постаті, імена яких ніколи не були забуті, залишаються у центрі нашої уваги. Таке дослідження минулого відбувається через призму сучасного

сприйняття та цінностей. Завдяки цьому ми можемо краще зрозуміти, як історичні особистості впливали на розвиток суспільства і як їхні дії та досягнення відображаються у нашому теперішньому житті. Цей процес дозволяє нам глибше усвідомити значення минулих подій і їхній вплив на формування сучасної ідентичності.

Актуальність теми кваліфікаційної роботи обумовлена тим, що дослідження державотворчого етапу в історії України, особливо у світлі подій останніх кількох років, є надзвичайно високою. Звернення до подій столітньої давнини, зокрема Перших українських визвольних змагань та спроби створення національної держави, набуває особливої значущості. Вивчення діячів тогочасної української держави є надзвичайно важливим для нашого суспільства. Важливість цього процесу висвітлювати історичні події не тільки з погляду фактів, але й через призму особистостей, які брали участь у цих подіях. Це дозволяє глибше зрозуміти мотиви, дії та наслідки діяльності цих людей, що, у свою чергу, сприяє більш повному усвідомленню історичних процесів та формуванню національної ідентичності.

Стан і ступінь розробленості проблеми. Теоретичні засади дослідження особистості Володимира Винниченка, як ключової фігури в українській історії, набуває нового значення в світлі сучасних методологічних підходів біографістики. Сучасна біографістика акцентує увагу на міждисциплінарних підходах, зосереджуючись на детальному аналізі як політичної, так і культурної діяльності особистості, що дозволяє формувати більш комплексне уявлення про її внесок у історичний процес [4; 5; 7; 8]. Історіографія щодо особистості Володимира Винниченка розвивалась нерівномірно від перших радянських інтерпретацій, які часто були упередженими, до сучасних досліджень, що прагнуть об'єктивно оцінити його роль. На ранніх етапах дослідження фокусувалися на його політичній діяльності, зокрема, на періодах, пов'язаних з Українською Центральною Радою та Українською Народною Республікою. Завдяки сучасним методам дослідження, таким як контент аналіз, якісний та кількісний аналіз, критичний аналіз, біографічний

нарративний аналіз, відбувається переосмислення його спадщини. Новітні підходи дозволяють висвітлювати маловідомі аспекти життя Винниченка, включаючи його особисті мотиви, міжособистісні стосунки та вплив соціального середовища на його діяльність [7; 25; 38].

Метою дослідження є розробка і апробація основ системного аналізу життєвого шляху та творчості Володимира Винниченка з використанням сучасних теорій та методів біографістики.

Відповідно до поставленої *мети*, дослідження передбачає вирішення низки дослідницьких завдань:

висвітлити теоретико-методологічні засади сучасного біографічного дослідження;

показати традиційні підходи до вивчення біографії і творчості;

розробити ментальну мапу особистості Володимира Винниченка.

Об'єктом дослідження є історична постать Володимира Винниченка.

Предмет дослідження – біографістика, що спеціалізується на аналізі та вивченні біографій, тобто життєписів конкретних осіб.

Методологічну основу роботи складають традиційні і новітні методи біографічних студій, такі як психологічний метод, критичний аналіз творів, біографічно-нарративний аналіз, метод ментального картографування. підходи інтелектуальної біографістики.

Наукова новизна полягає у спробі дослідження взаємодії В. К. Винниченка із значущими історичними подіями і процесами в Україні на початку ХХ століття. Використання рідкісних архівних матеріалів, особистих листів і документів, які раніше не були доступні для дослідження, що дозволяє збагатити наше розуміння про життя і діяльність Винниченка [12; 13; 15]. Залучення даних творчих текстів Винниченка через призму його особистих досвідів і психологічних станів, що дозволяє краще розкрити його ідеологічні переконання і художній стиль. В роботі здійснено спробу переосмислення ролі Винниченка у формуванні української національної ідентичності та його

впливу на політичні процеси свого часу, що сприяє новому розумінню історії України.

Практична значущість результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані в освітньо-просвітницьких і популяризаторських заходах. Рекомендації з роботи можуть бути використані для подальшого дослідження, з використанням інших методів. Результати роботи можуть бути використані для збагачення змісту навчальних дисциплін соціально-гуманітарного циклу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Біографістика як спеціальна історична галузь

Біографістика (грецьк. βίος – життя, γράφω – пишу, описую) – це спеціальна історична галузь, що вивчає прогрес розвитку біографічних досліджень, включаючи створення наукових біографій, складання біографічних словників і довідників, а також різноманітну біографічну та бібліографічну продукцію. Вона також аналізує еволюцію історико-літературної та біографічної творчості як культурного і соціального явища, а також вивчає теоретичні аспекти біографістики та проводить біографічні дослідження. У цій галузі історичної науки вивчаються методологічні, джерелознавчі та практичні питання [6].

Розвиток історичної науки наприкінці 20-го – на початку 21-го століть характеризується помітним зростанням біографічних досліджень. Персоналізація історичного процесу та вивчення особистості в ході історії завжди цікавила науковців. Такий підхід пояснюється тим, що в новому суспільно-політичному контексті деякі історичні події потребують переоцінки, а окремі історичні постаті – більш детального опису та аналізу. Історична біографія дає можливість доповнити історію своїми особливостями [23], надає історії більш гуманістичного характеру. Також сплеск біографічних досліджень, і ширше – інтерес до людини є наслідком антропологічного повороту в гуманітарному знанні у вивченні соціального буття з перспективи індивіда, що включає не лише аспекти буденності, а й його свідомість та спосіб поведінки. Антропологічний підхід викликає цікавість до унікальності кожної особистості та до вивчення її взаємодії з оточуючим середовищем. Він допомагає розкрити те, що раніше може бути було знехтувано або недооцінено в аналізі історичних подій.

Зосереджуючись на індивідуальних долях та життєвих шляхах, дослідники можуть краще зрозуміти соціокультурні та психологічні фактори, що впливали на розвиток суспільства. Цей підхід допомагає нам побачити історію через призму особистих досвідів та переживань, що робить її більш доступною та значущою для сучасного читача.

Термін «біографістика» був популяризований у 70-х роках ХХ ст., остаточне утвердження біографістики як самостійної історичної дисципліни відбулося у 90-х роках, зокрема з появою узагальнюючої праці В. С. Чишка «Біографічна традиція і наукова біографістика в українській історії та сучасності» [50] та його докторської дисертації «Біографістика як галузь історичної науки», що вийшли друком в Україні у 1990-х роках.

У західноєвропейській та українській традиціях науки і культури термін «біографічні дослідження», який нині використовується в українській історичній науці, зазвичай відповідає поняттям «наукова біографія», «біографістика» та «біографістика» (у значенні окремої галузі знань і науки), причому останнє є ширшою за обсягом і багатовимірною сферою біографічної творчості, яка також стосується публікацій у жанрі біографії, зокрема художньої, публіцистичної та науково-популярної біографістики [6].

Біографічні дослідження спрямовані на створення портретів видатних особистостей з метою сприяння історичному та культурному відродженню України. Проте, на думку фахівців, досі не визначено концептуальні засади та методи біографістики як галузі історичної науки, не створено єдиної класифікації біографічного матеріалу, не усунуто неузгодженості в термінології, зумовлені складністю та неефективністю біографічних методів аналізу, не здійснено комплексної наукової оцінки наявних історико-біографічних досліджень [51].

Областю біографістики є вивчення життєвих історій видатних постатей історії та культури з метою збереження та передачі історичної пам'яті майбутнім поколінням, а також значного особистого досвіду та морально-

етичних цінностей і патріотичних традицій своїх співгромадян. Узагальнюючі та типізуючі біографії, можна створити «колективний портрет» нації, великої соціальної та професійної групи або покоління, що має вирішальне значення для підтримання самосвідомості та ідентичності суспільства [6].

Теоретичні аспекти біографії включають такі питання, як вибір об'єктів дослідження (які особи заслуговують на біографічний аналіз), методи збору та аналізу біографічних даних, а також інтерпретація цих даних у контексті часу та середовища. Іншим важливим аспектом є розуміння біографії як жанру, який може бути використаний для створення літературних або наукових текстів, що описують життя і діяльність конкретної особи. Такий підхід дозволяє розглядати біографії як наративну форму, що відображає не лише факти, але й інтерпретацію цих фактів та їхній вплив на сприйняття людини [23; 51].

В таблиці 1.1 наведено ключові аспекти теоретичних підходів у біографістиці, які допомагають розширити наше розуміння біографії як предмета дослідження та врахувати різні аспекти біографічного конструювання та інтерпретації.

Таблиця 1.1

Ключові аспекти теоретичних підходів у біографістиці

(укладено автором)

Аспект	Характеристика
Біографія як текст	Біографія розглядається як текст, який можна інтерпретувати та аналізувати за допомогою літературних та лінгвістичних методів. Такий підхід дозволяє розглядати біографії як конструкти, створені в процесі відбору та інтерпретації фактів (Волтер Айзексон та Рон Чернов)

Психологічний підхід	Дослідження зосереджуються на психологічних аспектах біографій, зокрема на внутрішніх мотиваціях і психічних характеристиках людей, які впливають на їхній життєвий шлях (Зигмунд Фройд та Карл Юнг)
Соціокультурний контекст	Важливою частиною біографічної теорії є розуміння взаємодії між індивідами та їхнім соціокультурним середовищем. Це передбачає аналіз впливу культурних, історичних та соціальних факторів на формування та розвиток особистості (Кліффорд Гіртс та Мішель Фуко)
Критичний підхід	Дослідники підходять до біографії з критичної перспективи, вони прагнуть виявити та проаналізувати соціальну нерівність, упередження та стереотипи, які можуть впливати на побудову біографічних наративів (Ерік Гобсбаум та Найл Фергюсон)
Біографія як конститутивний концепт	Дослідники розглядають біографію як конститутивний концепт, що формується в процесі взаємодії між індивідами та їхнім оточенням. Такий підхід дозволяє розглядати динаміку та зміни біографій у часі (Жан-Поль Сартр та Мартін Гайдеггер)

Узагальнюючи, біографістика є важливою галуззю дослідження, яка допомагає нам краще зрозуміти життя людей та їхній внесок у розвиток суспільства і культури. Біографічні дослідження здійснюються шляхом вивчення життєвого шляху людини, її походження, родинних і соціальних зв'язків, впливу соціокультурного середовища на розвиток особистості, психологічного стану, суспільно-політичної позиції, ідеології, релігійних та інших переконань, обставин, етапів і результатів її професійної та творчої діяльності.

Другим об'єктом біографічних досліджень є власне біографічна інформація в її історичному розвитку, теоретичних і методологічних аспектах.

Сучасна біографістика – це теоретико-методологічна основа наукових біографічних досліджень і, в ширшому сенсі, вивчення та узагальнення досвіду біографічної творчості як явища культури і суспільного життя. Зростання значення біографістики та визнання її як самостійної дисципліни зумовлене національно-культурним відродженням України, посиленням гуманітарних чинників у суспільному житті та пов'язаною з цим гуманітаризацією науки, а також формуванням інформаційного суспільства та використанням сучасних комп'ютерних і мережевих технологій у науці, освіті та культурі. З цим пов'язане значне зростання науково-інформаційних потреб у галузях науки, освіти, культури та суспільного управління [23].

Наукове і суспільне призначення біографістики сьогодні полягає в тому, щоб сприяти поверненню до усвідомлення національного минулого через призму «людського виміру» і створення своєрідного «колективного портрета нації», необхідного для розвитку національного самопізнання [6].

1.2. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України

Результати біографічних досліджень впливають на розвиток усього циклу соціально-гуманітарних наук, зокрема історії, літератури, мистецтвознавства, культурології, педагогіки, політології, наукознавства, історії науки і техніки, економіки та військової справи. Джерельна база біографічних досліджень складається з різних елементів, але основними з них є писемні джерела, друковані джерела, іконографія та історичні пам'ятки [10].

Основними видами документальних матеріалів є особові справи та списки, нагородні документи, судові колекції та докази, документи громадських та суспільно-політичних організацій, приватні архіви, бібліотеки,

музеї, а також колекції та фонди, що становлять значний інтерес як результат попередніх досліджень [51; 10].

Однією з найважливіших проблем українознавства сьогодні є аналіз етапів розвитку українського суспільства, важливих з точки зору етнічного самовизначення. Культурне відродження етносу безпосередньо пов'язане з його історією, усталеними духовними цінностями та привабливістю етнічної культури, яка відтворює тяглість часу, інтегрує минуле і сучасне та водночас соціалізує моделі майбутнього [37].

Кожен період додає на історичну мапу імена видатних представників, які уособлюють образ цього періоду, формуючи та розгалужуючи генетичне дерево нації. Ідея ж створення біографічного словника в Україні виникла в середині XIX ст. Сенсі створення словника є формою відтворення, дослідження і розвитку персональної історії України, суттєвим доповненням і систематизацією наукових знань у певній сфері людської діяльності, а також незаперечною умовою і невід'ємною складовою національної духовної культури.

Коріння біографічної традиції в українській історії та сучасності сягає часів Київської Русі. Українська культура була скарбницею біографічного матеріалу про видатних особистостей, діячів культури та політиків. Більшість цих біографій мають релігійний та історичний характер і містяться в письмових джерелах, таких як літописи та аннали [44].

У 1890-х роках Володимир Антонович та група науковців зробили першу спробу створити базовий біографічний словник. На жаль, політичні обставини перервали цю роботу. У 1918 р., на етапі відродження української державності, цю ідею підхопили А. Кримський, Д. Багалій, Г. Павлуцький, Є. Тимченко. Українська академія наук створила постійну комісію для укладання біографічного словника українців та українських земель. У 1920-х роках члени постійної комісії на чолі з В. Модзалевським, а згодом П. Стебницьким та М. Могилянським провели важливу роботу з опрацювання матеріалів та укладання біографічного дос'є українців [37; 44].

Загалом було складено список з понад 50 тисяч імен та розроблено теоретико-методологічний підхід до створення багатотомного біографічного словника з урахуванням складних історичних, економічних, культурних і політичних процесів, що відбувалися на території України протягом століть. Проте підготовлені до друку перші томи біографічного словника так і не побачили світ. У 1933 році словник було знищено, постійну комісію розпущено, а частину її членів репресовано [44].

1990-ті роки стали свідками значних інституційних змін у біографічних дослідженнях. Для розвитку перспективного напрямку в гуманітарних науках були створені спеціалізовані установи, такі як Інститут біографії Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ) (1994), факультети, товариства та асоціації академічних і галузевих установ. У цій царині важливими є зусилля професора В. Чишка (1951 - 2003), доктора історичних наук, засновника першого спеціалізованого інституту та Українського біографічного товариства (1998).

Разом зі змінами організаційної структури в науці в 1990-х роках настав час для розробки теоретичних засад біографістики. Знаковою є праця В. Чишка «Біографічна традиція і наукова біографія в історії та сучасності України» (1996), присвячена різним репрезентаціям наукової галузі [37; 44; 50].

Дослідник, не відкидаючи традиційне уявлення про біографістику, відважно експериментує з проблемно-тематичною історіографією в історико-культурному контексті. Він викладає теоретичні основи цієї науки, повертається до класифікації творів у біографічному жанрі та визначає шляхи дослідження життя особистостей та їх зв'язків з суспільством. В основу книги покладено серію монографій автора. У його монографії логічно і послідовно представлені основні етапи розвитку біографістики, а висновки про біографію та її зв'язок із суспільством і державою як результат переплетення внутрішніх і зовнішніх чинників людського буття є фундаментальними [24].

Значні зусилля Інституту були пов'язані з розробкою теоретико-методологічних засад «Словника української біографії», який був задуманий

як багатотомне національне зібрання біографістики і завершився виданням новаторського тому академічної спадкоємності «Студії з української біографістики» (1996 р.). Чимало вчених схиляються до твердження, що Інститут біографічних досліджень свою діяльність почав вже за часів існування Постійної комісії для складання Українського біографічного словника Української академії наук (1918 - 1933 рр.). Не відкидаючи цієї точки зору, хотілося б вказати на зміну часу та інших обставин, які принесли нові підходи до організації діяльності Інституту та реалізації різноманітних тематичних проектів полягають у застосуванні таких методологічних інновацій, як домінування міждисциплінарного підходу в історіографії, порівняльна перспектива теорій гуманітарних наук та мікроісторичний метод у побудові знань про життя окремої особи і малих спільнот, де «акцент робиться на спільноті, сусідстві, дружбі, гостинності, міжособистісних стосунках, гетеродоксальних віруваннях та ідеях справедливості», тобто гуманістична і позитивна історія, яка вірить в людину [24].

Так, монографія В. І. Менжуліна «Біографічний підхід до історико-філософського пізнання» суттєво відрізняється від праці В. С. Чишка, що вже стала класикою. Суть відмінності полягає не тільки в предметі та полі авторського дослідження, але й у тому, що її перший автор орієнтувався на важливість розробки загальнонаукового та філософського підходу до біографії [7; 37].

У сучасній Україні традиція біографістики підтримується і розвивається в різних сферах життя. Це стосується не лише літературної сфери, де публікуються біографії видатних письменників, художників та інших митців, а й історичної, політичної, наукової та бізнес-сфери. Сучасні українські дослідники активно працюють над створенням академічних біографій, які ґрунтуються на об'єктивних джерелах і дотримуються високих дослідницьких стандартів [7].

Наукова біографістика в Україні охоплює різні сфери досліджень. Одні дослідження зосереджені на відомих історичних постатях, які відіграли

важливу роль у становленні української держави та культури. Інші зосереджуються на житті та діяльності сучасних українських діячів, активних у політиці, науці та мистецтві [7].

Сучасні наукові біографічні дослідження в Україні також активно використовують нові методи та підходи, зокрема цифрові технології для аналізу та візуалізації біографічних даних. Це дозволяє дослідникам отримати нові уявлення про життя та діяльність різних особистостей, сприяючи розвитку біографістики в Україні.

1.3. Сучасні методи та підходи до аналізу біографічних даних в Україні і в світі

Аналіз біографічних даних є складним процесом, і залежно від конкретних цілей дослідження можуть бути використані різні методи та підходи. На схемі 1.1 наведено сучасні методи та підходи до аналізу біографічних даних у розвитку.

Розглянемо більш детально кожен із них.

Контент-аналіз – цей метод передбачає систематичний аналіз текстової інформації, що міститься в біографічних матеріалах. Дослідники можуть аналізувати ключові слова, теми, згадані події та ставлення до інших, щоб виявити певні закономірності.

Аналіз соціальних мереж визначає взаємодію людей у соціальних мережах та інших каналах комунікації, щоб дослідити їхні зв'язки. Дослідники можуть вивчати структуру соціальних мереж, ролі учасників, впливових осіб тощо [24; 7].

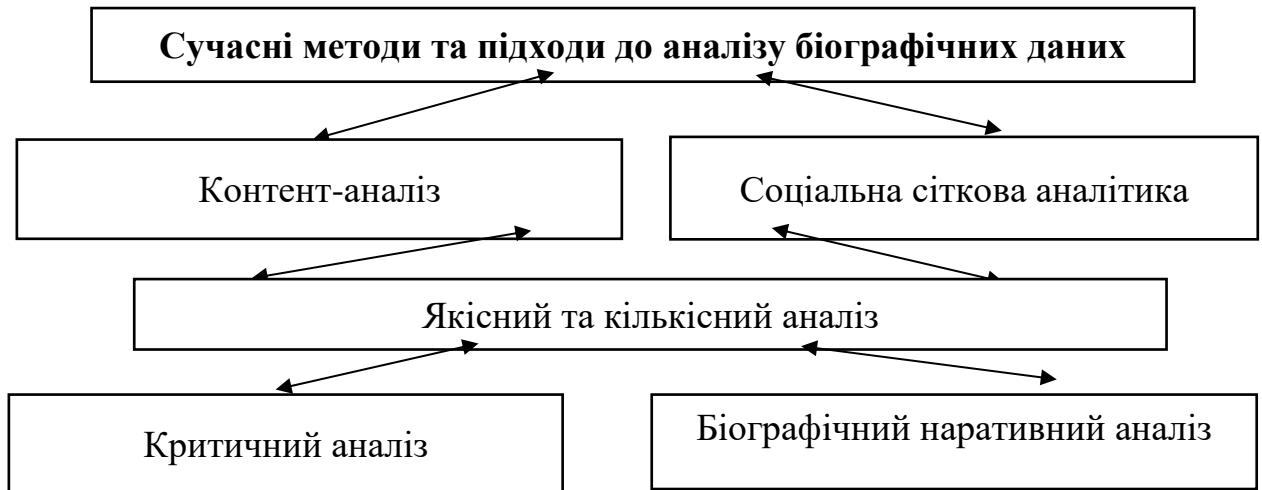

Схема 1.1. Сучасні методи та підходи до аналізу біографічних даних
(укладено автором)

Якісний та кількісний аналіз – це підходи, які використовуються для вимірювання та опису конкретних характеристик біографічних даних. Якісний аналіз зазвичай зосереджується на розумінні значення, контексту та специфіки даних, тоді як кількісний аналіз використовує статистичні методи для отримання кількісних вимірів і закономірностей [24].

Критичний аналіз – зосереджується на виявленні та аналізі владних структур, домінуючих ідеологій і стереотипів, прихованих у біографічних матеріалах. Дослідники ставлять під сумнів інформацію та інтерпретації, щоб визначити їхню об'єктивність і надійність [37].

Біографічний нарративний аналіз – фокусується на розумінні життєвого шляху людини через аналіз її біографічних нарративів. Дослідники аналізують способи, в які люди розповідають свої життєві історії, щоб зрозуміти їхню ідентичність, цінності та досвід. Ці методи та підходи можна використовувати окремо або разом, щоб глибше зрозуміти життєвий шлях людини та його значення [37].

Сучасні методи та підходи до аналізу біографічних даних постійно розвиваються та вдосконалюються завдяки використанню новітніх технологій та методів дослідження. Використання архівних матеріали, таких як

документи, листи, щоденники та документальні фотографії для збору біографічних даних. Це все дає змогу отримати достовірні дані про життя та діяльність людини. Отримати додаткову інформацію про досліджувану особу, опитавши родичів, колег і знайомих особливо корисно при дослідженні сучасних діячів [7].

Використання якісних аналітичних методів для інтерпретації отриманих даних та виявлення закономірностей, тенденцій і значущих моментів у житті або роботі людини. Кількісний аналіз для використання статистичних методів аналізу великих обсягів біографічних даних та виявлення статистично значущих взаємозв'язків. Системний аналіз для використання системного підходу вивчення життєвого шляху людини як невід'ємної частини більшої системи. Міждисциплінарний підхід для використання знань і методів з різних наукових дисциплін (психології, історії, соціології) для комплексного аналізу біографічних даних. Ці методи та підходи дозволяють отримувати більш повне та об'єктивне уявлення про життя та діяльність вивчених осіб і сприяють розвитку сучасної біографістики [24; 2].

Ментальні мапи, на яких ми докладно зосередились у третьому розділі даної роботи, це не лише територія, а також структури соціального знання, що відображають спосіб соціального та просторового мислення. Вони картографують не тільки простір, а й ментальні процеси, особистість та розумові дії. Ментальні мапи є міждисциплінарним поняттям, що використовується у географії, історії, психології, культурології та соціології. Ментальні мапи як інструмент візуалізації можуть бути корисними в особливості для істориків. Вони допомагають у організації мислення, сприяють генерації нових ідей, змінюють стереотипи, допомагають поставити завдання та знаходити прийнятні рішення [28]. Ментальна мапа особистості виступає як уявна конструкція, що допомагає відтворити біографію конкретної людини. Історик може використовувати ментальну мапу особистості (фізичну, історичну, уявну) як інструмент для створення психобіографії – ідеальної, інтелектуальної, типової або фактичної. Біографія

кожної людини складається з численних факторів і мікроситуацій. Кожен індивідуум має свою психічну, емоційну, економічну, професійну та сімейну історію, а також взаємовідносини з численними людьми у своєму оточенні. Близьке та далеке оточення індивіда утворюють розгалужену мережу родинних, сусідських, дружніх, адміністративних, корпоративних та партнерських зв'язків. Ментальні мапи можуть бути індивідуальними або колективними. Перші відображають просторові уявлення окремої особистості, тоді як другі представляють територіальні концепції та географічні знання великих груп людей.

Біографічні дані дозволяють не лише вивчати індивідуальні долі, але й робити широкі узагальнення, типізуючи життєві шляхи цілих поколінь, соціальних і професійних груп, а отже, поглиблено досліджувати суспільство та його внутрішню історію в певний період. У цьому сенсі величезний обсяг біографічної інформації можна порівняти з емпіричними зборами даних в інших науках [2].

Створення електронних баз даних і банків біографічної інформації, оснащених сучасними засобами навігації, створює необхідні умови для аналізу і систематизації біографічного матеріалу за різними критеріями: хронологічними, регіональними, соціальними, політичними, етнічними, релігійними, освітніми та професійними [45].

Цифрові технології в біографії передбачають використання комп'ютерних програм, алгоритмів та інших інструментів для збору, аналізу, візуалізації та інтерпретації біографічних даних. Ці технології дозволяють швидко та ефективно опрацьовувати великі масиви даних, виявляти складні взаємозв'язки та закономірності, а також відкривають нові можливості для аналізу біографічного матеріалу [2; 45]. В таблиці 1.2 охарактеризовано основні цифрові технології, які застосовуються в біографістиці.

Основні цифрові технології, які застосовуються в біографістиці

(укладено автором)

Технологія	Характеристика
Візуалізація даних	Можна використовувати для створення графіків, діаграм та інших візуальних моделей для кращого розуміння біографічних даних
Аналіз тексту	Інструменти цифрового аналізу тексту можуть автоматично визначати ключові слова, теми, закономірності та інші особливості біографічних джерел
Штучний інтелект, машинне навчання	Можна використовувати для автоматизації аналізу біографічних даних, виявлення шаблонів і закономірностей, прогнозування та обробки великих обсягів даних
Цифрові бази і сховища даних	Дозволяють зберігати великі обсяги біографічних даних і отримувати до них доступ для аналізу та обробки
Соціальна сіткова аналітика	Допомагає аналізувати на основі цифрових даних взаємодію та ролі людей у соціальних мережах
Географічна інформаційна система (ГІС)	Дає змогу аналізувати географічні аспекти біографій, такі як місце народження, місце проживання та місце діяльності

Цифрові технології суттєво вплинули на сучасну біографістику, полегшивши збір, аналіз та візуалізацію біографічних даних. А також сприяли розвитку сучасної біографії, створюючи нові можливості для дослідження і розуміння життєвих шляхів людей.

Визначений у Законі України "Про інформацію" [45], термін "інформаційна діяльність" охоплює комплекс дій, спрямованих на задоволення потреб громадян, юридичних осіб та держави у доступі до інформації. Важливими аспектами цієї діяльності, що стосуються бібліографії, є збирання, використання, розповсюдження та зберігання інформації, а також створення сприятливих умов для її існування та матеріальних носіїв. Цей процес включає в себе розробку біобібліографічної продукції, координацію проведення відповідних досліджень та створення національних біобібліографічних ресурсів, доступних для всіх.

З іншого боку, біобібліографічна діяльність визначається як «біографія» і є складовою та наслідком того, як у суспільстві функціонує гуманітарне знання, «засноване на традиції представлення в тестовій формі траєкторії життя людини в певний історичний період» [7].

Біографія, яка фіксує діяльність важливих постатей в історичній та культурній пам'яті народу, присутня в усіх культурах, має місце як в усній, так і в писемній народній традиції, зустрічається як на рівні високої культури, так і на рівні масової і т. д. Натомість біографія, що розуміється сьогодні як наукова дисципліна, насамперед визначається межами історичного дискурсу, а реконструкція індивідуального знання та досвіду (отже, і біографічна діяльність) має виразно європейські витоки, поєднуючи в собі раціоналізм та індивідуалізм – ключові елементи європейської культури [8].

За останні кілька десятиліть біографія зазнала серйозної еволюції. Відзначаючи популярність автобіографії як жанру наукових і літературних творів, хотілося б вказати на її специфіку в радянські часи. Радянський період був пов'язаний з чіткою настановою офіційної науки, яка полягала в написанні портрета людини за єдиним критерієм достовірності – партійність [46].

Дослідники прагнули шукати і збирати біографічні факти, ретельно впорядковувати їх у хронологічному порядку та коригувати відповідно до прихованих чи явних вимог і замовлень влади. Десятиліттями базове сприйняття людського життя залишалося незмінним, а марксистсько-

ленінський погляд на роль особистості в історії набував значення лише в контексті верифікації динаміки мас [7; 37].

Загалом наразі, можна констатувати, що недостатньо уваги приділяється класифікації біографічних матеріалів, а також включенню та специфіці дослідження недокументованих пам'яток культури, тобто усних історій, до наукового обігу. Фахівці неодноразово писали про інформаційний потенціал і цінність анкет, особистих запитань, спонтанних і стимульованих автобіографій, спогадів, листів, щоденників, інтерв'ю та інших матеріалів біографічної реконструкції, але комплексних досліджень досі не опубліковано. Мова письменника і читача як світ символів, що конституює мовну систему і соціальну структуру, в якій людина народжується і соціально формується, має стати важливим полем біографії в активному конструюванні знань про соціальну реальність і життя людини [8; 45].

Інтелектуальна біографія Володимира Винниченка відображає життєвий шлях та інтелектуальний розвиток цього видатного українського діяча в українській історії. Зокрема, вона розглядає його внесок у літературу, політичну діяльність та інтелектуальні дебати свого часу. Інтелектуальна біографія Винниченка може описувати, розкривати його політичну діяльність, зокрема його участь у революційних подіях та його погляди на суспільні проблеми. Ця біографія може також описувати інтелектуальне оточення Винниченка, його зв'язки з іншими письменниками, діячами та інтелектуалами свого часу, а також його вплив на сучасників та наступні покоління.

Практика написання біографії стала основою твердження, яке потребує філософського осмислення, оновленого теоретичного обґрунтування та побудови сучасної парадигми, що забезпечує якісний зсув у науці. Однак, твердження про тяглість жанру наукової біографії та можливості апробації нових методологій залишаються беззаперечними, а інше знання, засноване на сміливих творчих експериментах, проростає крізь нашарування традиції, важливими наративами в дусі системної інтерпретації життя – індивідуального, соціального та національного проекту [45].

Важливість включення в арсенал науки методів, заснованих на сучасних інформаційних технологіях, не викликає сумнівів. Йдеться не лише про кількісні, статистичні та математичні алгоритми дослідження, а й про такі методи, як структурна лінгвістика, джерелознавство та текстологія.

Але такий підхід вимагає цілеспрямованого і послідовного застосування з боку тих, хто продукує традиційні біографічні тексти та біографічні онлайн-ресурси, а не симптоматичного і періодичного оновлення. Розкриття інформаційної цінності джерела вимагає від дослідників джерел активних зусиль, спрямованих на те, щоб прочитати життя людини з великого масиву текстів і створити нові тексти про це життя [2].

На сьогодні розвиток біографістики характеризується пошуком нових форм існування та змісту. З моменту свого зародження ця наукова галузь мала різні рівні та моделі дослідження. Від ситуативного чи асоціативного проходження розмовних сюжетів із залученням майже сюрреалістичних фрагментів дійсності, таких як міфи, епоси та легенди, до метафор, що перетинають кордони, та розумно виважених наративів. Народжена з класичної традиції, вкоріненої в античній і середньовічній культурі та проектах Просвітництва, ця дисципліна зараз досліджує дещо інше: сміливі та творчі експерименти в теорії та практиці. Національна біографістика відкрита для постмодерністських теорій про людське життя як унікальну реальність, особистий всесвіт і повсякденний досвід [36].

Загальні тенденції у розвитку світової біографістики включають в себе такі ключові напрями, які можуть вплинути на українську науку:

- міждисциплінарність – дослідження, що поєднують методи та підходи різних дослідницьких дисциплін, таких як історія, літературознавство та психологія. Це може сприяти розвитку співпраці між українськими дослідниками різних спеціалізацій та збагатити українську біографістику новими методами та підходами;

- глобалізація досліджень – розширення доступу до міжнародних матеріалів і ресурсів уможливить ширше дослідження життя відомих людей

та їхнього впливу на світову історію і культуру. Це дозволить українським науковцям брати участь у глобальному академічному діалозі та сприятиме поширенню української біографістики за межами країни;

- цифрові технології – їх використання для збору, аналізу та візуалізації біографічних даних сприятиме збільшенню кількості та якості досліджень. Це може стати стимулом для українських дослідників використовувати новітні технології у своїх дослідженнях;

- використання візуальних елементів у біографіях породжує складні питання, які вимагають спеціального уваги та методологічного обґрунтування. Насамперед, важливо розглянути, як ці візуальні матеріали використовуються не лише у мистецтві, але й у біографічних дослідженнях. Сприйняття важливих джерел та їх обґрунтування у цьому контексті має вирішальне значення. Ще одним важливим аспектом є визначення обґрунтованості та доцільності моделі візуалізованої біографії в різних ситуаціях. Аналіз зв'язку між вже наявними біографічними наративами та їх можливою візуальною інтерпретацією відображає важливу роль цієї останньої в сфері комунікації. Ця роль може включати руйнування стереотипів, формування нових уявлень про особистість, доповнення невідомих сюжетів або зміну акцентів з огляду на культурні тенденції та суспільні запити;

- графічна біографія використовує візуальний формат для передачі життєвого досвіду та розширює можливості традиційних наративів. Ця форма перетворюється за допомогою графічних елементів та інфографіки, привертаючи увагу суспільства та виступаючи як важливий комунікативний інструмент, який відображає сучасні процеси, моральні та етичні ідеали, а також цінності та світоглядні орієнтири;

- гендерна біографія – увага до гендерних питань у біографічних дослідженнях може сприяти кращому розумінню впливу гендерних моделей на формування та розвиток особистості. Це могло б мотивувати українських дослідників розвивати гендерну біографію в Україні;

– етичні стандарти – увага до етичних аспектів у біографічних дослідженнях сприятиме підвищенню якості та об'єктивності досліджень в Україні та популяризації української біографістики у світі.

Українські науковці можуть використати ці тенденції, методи та напрацювання для вдосконалення своїх досліджень та посилення впливу на світову наукову спільноту. Завдяки сучасним методам біографи можуть розповісти багато «звичайних» історій. Або ж вони можуть вийти за межі традиції, урізноманітнити типи досліджень і спробувати відкрити те, що приховано в проблемах мови, авторства, життєвих історій, колективної чи особистої пам'яті.

У період незалежності України, національна біографіка відродилася, після десятиліть гніту, як один із ключових напрямів гуманітарної науки в країні. Зусиллями представників різних галузей гуманітарних наук, літературно-художньої творчості та працівників сфери соціальних комунікацій, що безпосередньо працюють над поширенням біографічних знань, біографіка повернулася на важливе місце, що прямо пов'язане з національним життям, і зайняла важливе місце в інтелектуальному та духовному житті суспільства. Вона внесла значний внесок у формування національної свідомості мільйонів українців та у процес політичної консолідації суспільства навколо видатних постатей, які стали символами Вітчизни для різних поколінь.

Протягом періоду незалежності в Україні значну популярність здобули історико-біографічні та літературно-біографічні дослідження, а також біографічна публіцистика, яка призвела до виникнення нових форм та жанрів у біографічних публікаціях. Ці нові форми виникли як внаслідок творчого розвитку вітчизняної біографічної традиції, так і завдяки активному вивченню українськими дослідниками сучасного світового досвіду та його креативному використанню. Одночасно, велике значення має розповсюдження інноваційних методів інтеграції біографічної інформації та біографічних знань у сучасних електронних комунікаціях і медійному просторі.

У науковій публіцистиці, а також у численних аналітичних та історіографічних працях, особливо підготовлених до різних ювілейних подій, розвиток соціогуманітарних досліджень, включаючи біографічні, у роки незалежності часто розглядається як єдиний послідовний процес, неперервний шлях досягнень, що включає якісні та кількісні зростання та постійне розширення проблемно-тематичного спектру наукових досліджень, підвищення теоретичного та методологічного рівня і посилення суспільного впливу.

Наприклад, для наукової спільноти дуже важливо критично оцінювати минулий шлях, розглядати помилки та недоліки поруч із досягненнями. Важливо розрізняти окремі етапи розвитку, які можуть відрізнятися за своїм світоглядом, тематикою та теоретичним рівнем наукових досліджень. За сучасним досвідом, розвиток української біографіки протягом багатьох років незалежності можна розділити на умовні три етапи, які відрізняються за своїм спрямуванням, тематикою, дослідницькими підходами, хоча межі між ними відносні. Ця відносність зрозуміла, оскільки, як і в усіх сферах наукового та культурного життя, нові тенденції в біографіці поступово вирости й набули критичної маси.

Однак старі стереотипи продовжують зберігати свою інерцію в нових умовах, особливо в реалізації раніше започаткованих дослідницьких та видавничо-інформаційних проектів.

За останні десятиліття основна увага в біографічних дослідженнях була зосереджена на життєписах видатних особистостей у сферах культури, літератури та мистецтва. Вивчення їхнього життя, творчості, поглядів і потенціалу, а також дослідження мистецької та літературної спадщини відомих українських поетів, письменників, композиторів, акторів і музикантів стало основним напрямом розвитку. На відміну від істориків, які зазвичай дотримувалися встановлених норм і канонів у своїх дослідженнях, автори, які працювали у галузі літературно-мистецької біографії, мали більшу творчу свободу. Основні досягнення у цій області полягали у новому розумінні

творчої спадщини та індивідуальності вітчизняних митців, а також у глибокому переосмисленні їхнього місця у культурному житті країни в контексті глобальних тенденцій у розвитку мистецької культури.

На сьогоднішній день спостерігається збільшення кількості наукових, художніх та документальних видань, а також журнальних публікацій, присвячених як жіночій біографії, яка починає популяризуватись, то так і чоловічій біографії. Однак в Україні особливе місце серед успішних гуманітарних інновацій займають видання для дитячого та юнацького читання. Це особливо важливо, оскільки саме в ранньому віці формуються основні уявлення не лише про історію країни через образи її гідних представників, але й про власні цінності та життєві пріоритети. Для цих напрямків біографії, які є найбільш важливими з точки зору гуманітарних інновацій, характерною стала мотиваційна спрямованість, спрямована на підтримку особистісного зростання та розвиток власних можливостей читача.

Щодо перспектив, то стає зрозумілим, що йде розвиток нових тематичних та жанрових напрямків, розширення діапазону джерел і форм збирання та аналізу даних, інноваційне застосування дослідницьких методів і прийомів — все це важливо для наповнення дослідницького та культурно-інформаційного простору сучасної України значущими іменами, ідеями та смислами. Це також передбачає сміливе використання нових форм біографічного письма та методів створення біографічних наративів, які будуть відображати багатовимірність і внутрішній динамізм українських особистостей. Важливо, щоб ці образи були запам'ятовані для читачів і стали частиною їх внутрішнього світу, відображаючи історію та культуру країни з особистісної перспективи.

Все це можна заключити у постійному пошуку нових методів і підходів до біографічних досліджень, активному використанні різноманітних джерел та даних, а також у створенні неповторних наративів, які здатні зацікавити та вразити аудиторію. Важливо поєднувати історичну точність з літературною майстерністю, щоб передати не лише факти, але й емоції та внутрішні

переживання особистостей. Також важливо враховувати сучасні технології та методи дослідження для більш ефективного збору, аналізу та представлення інформації.

Інтернаціоналізація біографістики – це процес, який сприяє міжнародній співпраці та обміну дослідницькими знаннями і практиками в галузі біографістики. Цей процес набуває все більшого значення в умовах глобалізації, коли створення міжнародних мереж сприяє розвитку науки і культури в цілому [8].

Основні напрями в інтернаціоналізації біографістики включають:

- обмін науковими знаннями. Участь українських дослідників у міжнародних конференціях, семінарах та проектах сприяє обміну науковими знаннями та прикладними розробками з іншими країнами;

- публікація та переклад. Публікація українських досліджень у міжнародних наукових журналах та виданнях приверне увагу до української біографістики у світі. Для іноземних видавців також важливо перекладати українські біографії та дослідження для ширшої читацької аудиторії;

- міжнародні дослідницькі проекти. Участь українських дослідників у міжнародних дослідницьких проектах сприятиме обміну досвідом та співпраці з дослідниками з інших країн;

- міжнародні конференції та семінари. Організація та участь у міжнародних конференціях і семінарах з біографістики сприяє розширенню міжнародної співпраці та обміну ідеями.

В таблиці 1.3 наведено основні причини впливу інтернаціоналізації біографістики на розвиток науки у наочному вигляді.

Основні причини впливу інтернаціоналізації біографістики на розвиток науки (укладено автором)

Показник	Характеристика
Стимулювання міждисциплінарних досліджень	Інтернаціоналізація біографії об'єднує різні наукові дисципліни, такі як історія, психологія, соціологія та антропологія. Це заохочує міждисциплінарні дослідження і сприяє появі нових підходів та інновацій у науці
Розширення обсягу даних	Інтернаціоналізація дозволяє включати біографічні дані про людей з різних культур, історичних періодів і географічних регіонів. Це збільшує обсяг інформації, доступної для дослідження, і сприяє більш повному розумінню розмаїття життєвих шляхів і внеску окремих людей у різні аспекти життя суспільства
Розвиток глобальних наукових стандартів	Інтернаціоналізація допомагає гармонізувати наукові стандарти та методи дослідження. Це забезпечує високу якість досліджень і підвищує наукову достовірність
Поглиблення розуміння глобальних проблем	Вивчення біографій представників різних культур допомагає розкрити розмаїття проблем, з якими стикається світова спільнота. Це сприяє виробленню комплексного підходу до вирішення глобальних питань і проблем
Розширення міжнародного співробітництва	Інтернаціоналізація біографічних досліджень заохочує співпрацю між дослідниками з різних країн. Це створює більше можливостей для обміну знаннями, досвідом і методами дослідження, роблячи дослідницький процес більш ефективним і результативним

Інтернаціоналізація біографістики має велике значення для суспільства. Вивчення біографій людей, які представляють різні культури, сприяє взаєморозумінню та толерантності між народами. Воно розширює кругозір людей, відкриває нові погляди і перспективи та допомагає зменшити культурні стереотипи і упередження. Інтернаціоналізація біографій дозволяє

зберігати та досліджувати культурні та історичні аспекти різних об'єктів національної спадщини. Це допомагає зберігати і просувати культурне розмаїття, яке є важливою частиною світової культурної спадщини [25].

Біографістика, як наука має велике значення для глобальної освіти людей з різних куточків світу, допомагає краще зрозуміти історію, політику, економіку та культуру різних країн. Це сприяє розвитку глобальної освіти та розширює кругозір.

Міжкультурний обмін допомагає створити механізми для обміну інформацією та ідеями. Це сприяє розвитку співпраці між народами та підтримці миру і взаєморозуміння. Інтернаціоналізація біографістики допомагає науковцям і дослідникам вивчати вплив і внесок людей з різних культур у різні сфери життя. Це заохочує розвиток наукових досліджень і сприяє розвитку світової наукової спільноти [2; 36].

Отже, інтернаціоналізація біографії є важливим кроком у розвитку біографічної науки. Вона є важливим стимулом для розвитку науки, сприяючи розширенню знань, підвищенню якості досліджень та розвитку міжнародної співпраці. Це пов'язано з тим, що вона дозволяє інтегрувати різні культурні та наукові підходи до вивчення життя людей і сприяє більш повному та об'єктивному його розумінню.

Важливою частиною методології біографічного дослідження є етична позиція дослідника. У біографічних дослідженнях існують різні етичні концепції, які необхідно враховувати для забезпечення прав людини та наукової етики. Захист конфіденційності та недоторканності особистої інформації суб'єктів дослідження має першорядне значення.

Великий обсяг особистісної інформації несе загрозу суб'єктивізації наративу. Авторам-дослідникам може бути важко абстрагуватись від власних людських уподобань, симпатій чи антипатій, працюючи над біографіями тих чи інших осіб. Висловлюємо припущення, що у випадку біографічного дослідження, у психічному полі дослідника з'являються структури і явища, у чомусь подібні до тих, які у людей виникають при особистому контакті з

іншими людьми. Це може загрозувати безпристрасності історичного наративу.

У випадку, коли джерелом біографіста стає інформація про життя предків, наприклад, для вироблення колективного опису покоління, тощо, дослідники повинні гарантувати, що особиста інформація суб'єктів дослідження анонімізується або зберігається в таємниці і використовується тільки в дослідницьких цілях [36].

Участь людей у біографічних дослідженнях має бути добровільною, і вони повинні бути повністю поінформовані про мету і можливі наслідки дослідження до того, як дадуть свою згоду. Дослідники, що працюють над біографією тієї чи іншої людини, повинні бути неупередженими і відображати різноманітність культур, етнічних груп і гендерних ідентичностей у своїх дослідженнях. Також важливо уникати приховування або перебільшення інформації, що може призвести до викривленого уявлення про досліджуваного.

Важливо зберігати моральну чесність і доброчесність у всіх аспектах свого дослідження, включаючи збір даних, аналіз, публікацію та розкриття потенційних конфліктів інтересів. Врахування впливу дослідження на суб'єктів дослідження є настільки ж важливим, як і емоційний та психологічний вплив, який воно може мати на них, і повинно включати просування та захист їхніх прав та інтересів, де це доречно [7].

Етичні міркування в біографічних дослідженнях є дуже важливими, оскільки вони стосуються гідності та приватності досліджуваних осіб, а також відповідальності дослідника перед суспільством і науковою спільнотою. Дотримання етичних принципів у біографічних дослідженнях гарантує неупередженість і достовірність отриманих результатів.

Отже, ключові етичні принципи у дослідженнях біографістики включають наступні поняття:

- згода та конфіденційність;
- повага до приватності;

- об'єктивність та справедливість;
- відповідальність перед суспільством;
- публікаційна етика.

Дотримання цих етичних принципів у біографістики допомагає зберегти довіру до науки та забезпечити повагу до осіб, про яких проводиться дослідження.

Коли йдеться про біографічні дослідження про осіб осіб, що вже пішли з життя, то, у деяких випадках, дослідник має справу з архівними матеріалами, особистими архівами, які стають доступними лише з дозволу нащадків осіб, чие життя вивчається. У міжнародній архівній практиці зазвичай архівні документи певних осіб (видатних, помітних, значущих тощо) відкривають для широкого кола дослідників не раніше ніж через 20 років по смерті цих осіб. У виняткових випадках дослідник може встановити контакт з спадкоємцями досліджуваної ним особи, для того аби мотивовано просити їх дозволу на роботу із певним колом документів.

РОЗДІЛ 2.

ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО: ТАДИЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ БІОГРАФІЇ І ТВОРЧОСТІ

2.1. Біографічні дані, освіта та діяльність В. Винниченка

Володимир Винниченко народився в липні 1880 року в Єлисаветграді Херсонської губернії (нині Кропивницький). Його батько, Кирило Винниченко, був селянином, який у молодості переїхав зі свого села до Єлисаветграда і одружився з удовою Євдокією Онуфріівною Павленко. Єдиною дитиною, народженою від шлюбу з Кирилом Винниченко, був Володимир. Він ріс пустотливою, але допитливою і розумною дитиною [19]. З раннього дитинства він мав відмінну пам'ять, гострий розум і небезпечний характер. Незважаючи на всі труднощі, батьки віддали його спочатку до приватної школи, а потім до гімназії в Єлисаветграді [1].

Будучи вже старшокласником В. Винниченко вступив до революційної організації в гімназії, написавши революційну поему, його на тиждень посадили до «карцеру», а потім виключили з гімназії. У 1900 р. як стороння особа Володимир успішно склав іспити на Атестат зрілості (матуру) у Златопільській чоловічій гімназії. А у 1901 році – вступив на юридичний факультет Київського університету і створив революційну організацію «Студентська громада» [19].

Першими творами Володимира Винниченка були поема «Повія» та оповідання «Народний діяч», написані у 1901 році. Його перша публікація у 1902 році у київському видавництві «Киевской старины» було оповідання «Краса і сила». Згодом він написав ще багато творів, які відтоді часто публікувалися. Літературні критики та читачі звернули увагу на появу його ранніх творів. Творча спадщина В. Винниченка налічує понад сто оповідань, історико-політичний трактат «Відродження нації», двотомну етико-

філософську працю «Конкордизм», 14 романів. Понад 70 малярських творів і сорок записних книжок «Щоденника» за 1911-1951 роки [22].

Вперше його заарештували в 1902 році за революційну діяльність і ув'язнили в київській в'язниці. Його звільнили, оскільки не було доказів, що він скоїв «злочин», але йому заборонили жити у великих містах, виключили з університету і забрали на військову службу. Однак навіть там він не полишав своєї революційної пропагандистської роботи. Коли Володимир Винниченко дізнався від товаришів по роті, що його знову готують до арешту, він втік і оселився в Галичині [19].

У Львові Винниченко співпрацював з партійними газетами «Робітник» і «Селянин», писав брошури і книги на революційні теми, брав активну участь у діяльності РУП – першої революційної партії в Україні, яка в 1905 році перетворилася на Українську соціал-демократичну і демократичну робітничу партію (УСДРП).

У 1907 році, як член Української соціал-демократичної партії, був ув'язнений у Лук'янівській в'язниці за партійну агітацію. Через вісім місяців вийшов на волю під заставу і невдовзі емігрував до Європи. Там він написав багато літературних творів і продовжував цікавитися українськими справами. Його п'єси «Закон», «Чорна Пантера і Білий Медвідь», «Брехня», «Гріх» отримали широку популярність в Європі. Вони були перекладені на німецьку мову й з'являються в театрах європейських країн [19].

Коли почалася Перша світова війна Володимир переїхав до Москви, де жив під псевдонімом і видавав журнал «Промінь». У лютому 1917 року революційні події повернули його в Україну, де він брав участь у створенні Української Центральної Ради (УЦР) і очолив Генеральний секретаріат, перший український уряд. Він був головним автором усіх декларацій, універсалів та законодавчих актів Української Народної Республіки. Чотири універсали та інші програмні документи того періоду були написані Винниченком, що свідчить про його письменницький талант і досвід юриста. У травні 1917 року він вів переговори з Тимчасовим урядом України і під час

зустрічі з його делегацією дійшов висновку, що «російська демократія закінчується там, де починається українське питання» [25].

У 1918 р. Винниченко був заарештований гетьманськими офіцерами. Але згодом звільнений через протест української громадськості. Тому у 1919 р. змушений був виїхати за кордон. У 1931 р. Винниченко написав відкритого листа до Політбюро КП(б)У, в якому звинуватив Сталіна та Постишева в голодоморі й масових репресіях проти українського народу. З того часу твори В. Винниченка були піддані гонінням. Останні 25 років свого життя Винченко прожив у маленькому будиночку в Мужені, поблизу Канн, Франція, де присвятив себе літературній творчості та живопису. Там у 1951 році Володимир помер та був похований [1; 25].

Володимир Винниченко відомий як історик, який, окрім політичної та літературної діяльності, зробив значний внесок у розвиток української історіографії. Його творчість охоплювали широкий спектр напрямів – від історії політичних і культурних процесів до етнографічних студій. Одним з основних напрямків творчості В. Винниченка була історія українського національно-визвольного руху та боротьби за незалежність України. Він присвятив себе вивченню інших періодів української історії, таких як Гетьманщина та козацька доба, розкриваючи їхню складність та важливість у становленні української держави. Також працював над історією української культури, включаючи літературу, мистецтво та релігію. Його праці в цих галузях є важливим джерелом для вивчення культурної спадщини України та її впливу на світову культуру [18; 31].

В. Винниченко був відомий своїм критичним підходом до історичних досліджень та дотриманням високих наукових стандартів. Його праці є важливим джерелом для розуміння української історії та культури і відіграли важливу роль у розвитку української історіографії. Присвятив себе відстоюванню українських народних звичаїв, традицій, мови та культури, що дозволило йому краще зрозуміти психологію та менталітет українського

народу та переносити це у свої твори. Окрім того, його дослідження допомогли розкрити багатство та різноманітність культурної спадщини України [18; 32].

Творчість Винниченка виражає екзистенційний підхід до роздумів про сенс цивілізації. «Прогрес, рух уперед. Куди уперед? Що, буде більше фабрик, аеропланів, радіо, електрики? Чи в цьому прогрес? А чи ж більшою буде сума радощів відносно суми страждань? Чи ж більшою?.. Хай мені по совісті скажуть, чи меншою стала в нашому столітті сума страждань порівняно з сумою радощів людських. Меншою... ніж, наприклад, у якому-небудь п'ятому, дев'ятому столітті? Ніхто не може цього сказати» («Рівновага»). Винниченка також гостро хвилює й питання, чи має сенс діяльність революціонерів: «Ми – худі, фанатичні аскети, ми пустельники, що йдемо на жерців пишних храмів, де стоять божки... Ми хочемо вигнати одгодованих жерців, щоб їхнє місце зайняли худі аскети... Але самі божки, самі скрижалі – незмінні, вічні, єдині, закам'янілі мусять лишитися». Виразно чуються у нього й екзистенціальні мотиви «межових» ситуацій: «Все дурниця, і мораль, і кохання, і життя – є тільки один біль. Та хіба ще смерть...» («Записки кирпатого Мефістофеля») [20]. Важлива радість єднання людини з природою, з космосом, безпосереднього прилучення людства до енергії сонця звучить роман «Сонячна машина».

З огляду на світогляд і систему філософії історії В. Винниченка, необхідно звернути увагу на те, як його ідеї «живуть». І. Лисяк-Рудницький у 1980 р. відзначав, що Винниченко являє собою предтечу сучасної «нової лівиці» або одного з її відламків [20; 51]. Маються на увазі елементи, які розчарувалися в офіційному радянському комунізмі, але не приймають буржуазно-демократичну систему. Ідеали близькості до природи, пацифізму, створення малих громад, сексуальної свободи та прямої демократії відповідають ідеології Винниченка.

Міцність історіографічного підґрунтя творчості В. Винниченка підтверджується прогностичним характером його роздумів про українську

історію. Наприклад, В. Є. Панченко відзначив особливість авторського щоденника, зазначивши, що він не фіксує минуле, а узагальнює майбутнє.

2.2. Світоглядно-філософські складові інтелектуальної біографії В. Винниченка

Володимир Кирилович Винниченко – людина всебічно обдарована, яка залишила яскравий слід в історії України. Він брав безпосередню участь у найважливіших і наймасштабніших процесах та доленосних переломних моментах розвитку країни у 20 столітті, таких як Українській революції, її відродженні як держави та спробах об'єднання [31].

Сам автор часто називав саме літературу справою свого життя, а не політикою. Тритомник спогадів Володимира Винниченка «Відродження нації» вважається цінним джерелом інформації про події Української революції 1917 - 1919 років. У цій праці В. Винниченко викладає своє бачення революційних подій [18].

Сьогодні у вітчизняному суспільствознавстві не до кінця осмислена значна частина доробку В. Винниченка, присвячена проблемам глобалізації та її наслідкам для реорганізації світу. Однак, незважаючи на розпорошеність знань у цій сфері, колективістська модель суспільства та концепція конкордизму В. Винниченка є не лише важливою віхою, але й яскравою та оригінальною сторінкою в історії вітчизняної суспільно-політичної думки, яка багато в чому випереджає досягнення світової філософії та політології [43].

Володимир Винниченко є одним із провідних українських письменників, визначна постать в українській культурі та політиці. Його твори вирізняються глибиною філософських міркувань, критичним поглядом на суспільство та яскравим стилістичним оформленням [3]. Основні теми творів Володимира Винниченка наведено в таблиці 2.1.

Основні теми творів Винниченка

(укладено автором)

Тема	Аналіз
Соціальна нерівність і боротьба з нею	Винниченко активно виступав за ідею соціальної справедливості і критикував експлуатацію та гноблення простих людей.
Насильство і революція	У своїх творах Винниченко розглядає проблему насильства та революційних змін у суспільстві, а також їхні наслідки.
Інтелектуальна свобода та самовизначення	Письменник підтримував ідею інтелектуальної свободи та права кожної людини на самовизначення.
Моральні та етичні проблеми	У своїх творах Винниченко ставить питання про моральні та етичні аспекти життя, підкреслюючи важливість духовного розвитку суспільства.
Історична спадщина та національна ідентичність	Письменник розглядає історичну спадщину України та її вплив на формування національної ідентичності.

Володимир Винниченко, як одна з найяскравіших і найталановитіших постатей української культури 20 століття, найгостріше відчув суть трагедії свого часу – народження нового морального катарсису. Він поставив питання про природу і філософію щастя. У своїй етичній доктрині Винниченко поєднав притаманну його поколінню того часу віру в досягнення суспільної гармонії з пошуком причин вад сучасного життя. В результаті автор почав формулювати

власне розуміння ціннісного виміру людини і побудови щасливого життя, засноване на гармонійній взаємодії особистості і суспільства та глибокому внутрішньому зв'язку між моральним буттям людини і підсвідомими бажаннями і принципами існування, які позитивно впливають на цю людину [32].

Більшу частину свого свідомого і творчого життя В. Винниченко був змушений провести в еміграції. Сторінки його щоденника, його особистого документа, містять неодноразові крики болю: «Минають дні, минають ночі, минає літо, шелестить пожовкле листя, гаснуть очі й чи серце спить». «Правда, я в інших умовах (фізичних засланнях. Я – не в солдатській казармі, не під доглядом унтерів, не на муштрі й мені тут ніхто не забороняє писати. Але, поклавши руку на серце, я волів би бути в становищі Шевченка. Я волів би писати крадькома, але знати, що моє писання, моя робота буде вхоплена моїми друзями й передана до моїх друзів-читачів.)». До останнього, Винниченко писав і писав, бо не міг не думати про Україну, вірив, що потрібен їй та її народу. Направляючи на Україну свій роман-антиутопію «Сонячна машина», Володимир зазначив: «Присвячую моїй сонячній Україні» [20].

Твори В. Винниченка вирізняються глибоким розумінням соціально-філософських проблем сучасності та високою літературною майстерністю. Він гостро критикує соціальну нерівність, бідність, експлуатацію простих людей та зловживання владою, показує сувору реальність життя селян та інших верств українського суспільства [3].

Літературні образи у творах Винниченка характеризуються психологічною виразністю та складністю. Автор ретельно досліджує внутрішні світи, мотивації та емоції своїх персонажі, точно відтворює реалії українських сіл і міст, а його яскраві та образні описи дозволяють читачеві уявити зображувані ситуації [3; 34].

У своїх роботах В. Винниченко часто висловлює філософські ідеї про сенс життя, справедливість, віру та інші важливі аспекти людського буття. Незважаючи на серйозність тем, які він піднімає, автор використовує сатиру

та гумор, щоб підкреслити абсурдність тих чи інших явищ у суспільстві. Його оповідання з гострою іронією та публіцистика часто містили гумор, який привертав увагу до соціальних проблем і робив його твори цікавими для читачів. Сатирично висміюючи дійсність, Винниченко зумів підкреслити гостроту та актуальність своїх ідей і продемонструвати глибоке розуміння тогочасних суспільно-політичних процесів. Його гумор і сатира не лише розважали читачів, але й спонукали їх замислитися над соціальними проблемами та шляхами їх вирішення. Він відстоював ідею національного пробудження та активно боровся за права українців. Будучи навіть поза межами країни Винниченко був активним учасником українського національного руху та борець за права українців. Його політична та громадська діяльність відбувалася не лише в межах України, а й за її межами. Винниченко активно сприяв національному пробудженню українського народу, підтримував українських емігрантів та виступав за міжнародне визнання української державності. Публіцистичні та політичні тексти письменника відзначаються високою національною свідомістю та патріотизмом. Він виступав проти колоніального статусу України та за визнання її права на самовизначення. Його ідеї та політичні погляди знаходили відгук серед української громадськості та впливали на формування української національної ідентичності. Таким чином, Володимир Винниченко був не лише видатним письменником та громадським діячем, а й активним борцем за національні права українців та захисником національної ідентичності. Його внесок у розвиток української культури, літератури та національного руху залишається надзвичайно важливим і актуальним до сьогодні [3].

Розглядаючи діяльність Винниченка в контексті історичних подій та процесів, які відбувалися в Україні та світі під час його життя можна сказати, що вона відображає важливі аспекти суспільно-політичного життя та духовної культури того часу.

Творчість Винниченка показує бурхливий період української та світової історії – поступовий розпад абсолютистських і феодальних структур, розвиток капіталізму, поширення революційних ідей та вплив Першої світової війни і російської Жовтневої революції на політичні та соціальні процеси.

У своїх творах В. Винниченко віддзеркалює глибокі соціальні та політичні проблеми того часу, такі як боротьба за національну незалежність, соціальну справедливість та визволення пролетаріату. Як активний учасник і спостерігач історичних подій, у своїх роботах він зміг виразити складність і суперечливість тогочасного світу в реалістичних і рефлексивних образах. Такий підхід робить його творчість цікавою для дослідження та розуміння історичного контексту періоду.

Якщо провести критичний аналіз творчості Винниченка ми бачимо, вона є важливим джерелом для розуміння епохи, в яку він жив. Однак, проводячи критичний аналіз, слід також враховувати його ідеологічні переконання та погляди, які вплинули на його творчість.

Винниченко був відомий своєю революційною активністю та соціалістичними поглядами, що відобразилося у його творчості. Вивчаючи історію та тлумачення періоду життя Володимира Винниченка стає зрозумілим він сам, як особистість та чому його праці часто висвітлюють проблеми класової боротьби, соціальної нерівності та несправедливості, що робить творчість Винниченка важливим джерелом для вивчення соціально-політичних процесів першої половини 20 століття.

Однак, критичний аналіз також вимагає уваги до можливих упереджень та спотворень, які можуть бути присутніми у творчості письменника. Важливо аналізувати та контекстуалізувати його твори, враховуючи політичні та ідеологічні обставини, що впливали на нього.

Про світогляд Володимира Винниченка багато написано. В першу чергу можемо звернути увагу на роботи І. Лисяка-Рудницького, В.Ф. Солдатенка, В. Є. Панченка, Н. Кичигіної, та інших [34].

Друг і сподвижник володимира Винниченка – О. Шульгин зазначав, що «концепційно Винниченко визнавав марксизм, хоч на його ідеології сильно позначилися впливи західного лібералізму й гуманізму. На еміграції Винниченко розробив власну суспільносвітоглядну систему так званого конкордизму. Політично Винниченко хитався між українською національною самостійницькою платформою і концепцією української совітської республіки» [51].

В прямій залежності є історіософська система письменника Винниченка від І. Лисяк-Рудницького, який різко та критично висловлювався щодо його світогляду: «Утопійний характер Винниченкової соціально-економічної концепції проявився в спрощеному егалітаризмі. Його розум відмовлявся сприйняти просту істину, що «пани й буржуї» не тільки розкошують, але теж виконують певні потрібні суспільні функції... Винниченко виправдував запроваджені більшовиками системи терору... Винниченко відкидав парламентарний лад...» [34].

Підхід В. Винниченка до розуміння історичного процесу реалізовувався через чітке визначення ціннісно-орієнтаційної системи. Ціннісні пріоритети В. Винниченка були такими [20]:

- політичні цінності: революційне визволення українського суспільства від панування російської диктатури;
- філософські цінності: повноцінне життя та суспільна гармонія;
- моральні цінності: принцип «бути вірним собі»;
- естетичні цінності: Інтеграція європейського мистецького досвіду та відродження національних традицій.

В. Винниченко обрав головною темою своєї творчості заперечення людської гідності та панування над людиною «примусу». В ім'я людської особистості він щиро ненавидів поняття «ми», цього Молоха, який по праву «простягає до мене залізну руку і розчавлює мою душу і моє «Я»». Письменник взяв за предмет зображення середовище революційної інтелігенції, в якому йому довелося жити і діяти, складний світ долі і

душевних переживань своїх героїв, злет надії і розчарування, викликане поразкою, пошук ними миру в ім'я власного «Я», своєї совісті, покладання на голі, абстрактні моральні принципи, нав'язані ззовні, замість того, щоб шукати миру в ім'я власного «Я». В розумінні Володимира Винниченка, людина – це не автомат, сповнений голих принципів, а жива істота, яка діє в певному середовищі і за певних умов [20].

2.3. Вплив В. Винниченка на розвиток української літератури

Володимир Винниченко відіграв важливу роль у розвитку української літератури, впливаючи на неї як письменник, публіцист, та громадський діяч. Він увійшов в історію української літератури й театру як художник-новатор, змалював життя з його трагізмом, боротьбою людських пристрастей і дисгармонією, привніс в літературу нову модерністську естетику. Творча спадщина Винниченка це – понад сто оповідань, п'єс, сценаріїв, статей і памфлетів, чотирнадцять романів, історико-політичний трактат «Відродження нації», двотомна етико-філософська праця «Конкордизм» [35, 20].

В. Винниченко відомий своєю реалістичною прозою, що змальовує життя селян і простих людей. Він чітко виражав проблеми і розчарування соціального розшарування, що було новаторським для української літератури того часу. Твори Винниченка містили важливі соціальні та політичні меседжі, які відображали тогочасну дійсність. Він активно звертався до проблем селянства, виступав з критикою поміщицького ладу, відстоював ідеї соціальної справедливості та рівності [35].

Письменник, який зробив значний внесок у розвиток української літературної мови та стилю. Його творам притаманні простота і ясність мови, вміння точно відтворювати мовленнєві особливості різних соціальних верств. У своїх творах В. Винниченко підтримував ідею національного пробудження України, пропагував ідеї національної свободи та самовизначення.

Володимир Винниченко вплинув на українську літературу своїми сміливими та відвертими тематичними та ідейними творами, а також сприяв розвитку української культури та літератури своєю публіцистичною та громадською діяльністю.

Він був відомий глибоким інтелектуальним та філософським підґрунтям своєї творчості. Займаючись складними соціальними, етичними та філософськими питаннями, його творчість представляла інтерес для розуміння сьогодення і майбутнього. Вже перші опубліковані твори свідчать про те, що Винниченко як письменник отримав глибоку освіту і мав високорозвинене соціальне чуття. Він усвідомлював конфлікти, яких не бачили інші, і малював з життя яскраві образи, що представляють різні верстви суспільства. Мова багатьох його персонажів – така ж неписьменна, скалічена суржик, як і саме життя. І це не залежить від культури, епохи, мови чи чогось іншого [3].

У своєму щоденнику від 30 березня 1945 року Винниченко викладає своє бачення основних етапів новітньої історії України [20]: «Я пройшов три фази боротьби за самостійність і незалежність української нації:

- боротьба за самостійність і незалежність культури в формі автономії України;
- боротьба за політичну незалежність в формі самостійності Української держави;
- боротьба за самостійність і незалежність соціалістична в формі Республіки Радянської. Всі три форми незалежності й самостійності не дали українській нації. Тепер я розпочинаю боротьбу за ту саму незалежність і самостійність у вищій формі конкордистській» [12].

Протягом усього свого свідомого життя Володимир послідовно демонстрував безмежну відданість українській ідеї, однією з найважливіших складових якої була ідея соборної України, фрагментованої та розділеної зовнішніми кордонами. Хоча письменник був змушений жити в еміграції, але його книги продовжували виходити в Україні. Він чекав часу, коли держава зміцніє, стане незалежною і самостійно прийматиме рішення. Для багатьох

митців, які прагнуть до української літератури, Винниченко став прикладом того, як ставитися до творчості, які теми обирати, як правильно розставляти пріоритети. Володимир Винниченко змушує багатьох задуматися над цінністю написаного слова навіть сьогодні [21; 35].

Один із засновників і лідерів Революційної партії України та Соціал-демократичної робітничої партії України, перший голова Генерального секретаріату, першого українського національного уряду 20 століття, перший голова Ради відновленої Української Народної Республіки, головний автор чотирьох універсалів Центральної Ради, талановитий письменник, новатор і художник, палкий пропагандист і глибокий філософ, засновник етичної системи «конкордизму», В. Винниченко, посідає особливе місце в історії сучасної України і поруч з ним важко поставити навіть когось із найвідоміших його сучасників [31; 20].

В умовах реформування українського суспільства та зміцнення його основ як держави одним з найважливіших питань, що турбують українську громадськість з початку 1990-х років, є питання забезпечення соціальної гармонії та спокою, злагоди та політичної стабільності. В контексті потреб сучасного суспільно-політичного розвитку, політична стабільність означає здатність формувати і підтримувати впевненість у правильності та ефективності існуючої політичної системи, а також трансформувати її таким чином, щоб забезпечити максимальну сумісність з цінностями і традиціями даного суспільства.

У надбанні В. Винниченка можна виділити три основні гуманістичні аспекти, які пронизують його твори і вказують на його прагнення до досягнення соціального спокою, гармонії та політичної стабільності як засобів забезпечення добробуту та щастя українського народу в цілому на рівні окремих осіб та громадських організацій [20]. Така позиція, спрямована на мирне здобуття України як держави, включає в себе:

- використання потенційних внутрішніх резервів українського народу в боротьбі за національне визволення;

- подолання насильства в політичній діяльності та орієнтація на мирне вирішення національних та етнічних питань;
- досягнення примирення народів через примирення протилежних політичних режимів.

Винниченко твердо вірив, що брехнею, обманом і несправедливістю не можна перебудувати моральний світ людства, реорганізувати сферу обману, насильства, брехні та експлуатації. Хтось для того, щоб справді служити народові, хтось для того, щоб стати майбутнім генеральним секретарем на основі загальної боротьби, хтось для того, щоб піднятися над знедоленими масами, хтось для того, щоб досягти власних інтересів і владних задоволень, хтось для того, щоб влаштувати власне життя. Усе це робить творчість Володимира Винниченка новаторською для його часу та важливою для розвитку української літератури та культури в цілому.

«Заповіт борцям за визволення» – став унікальною працею, що Володимир Винниченко написав за два роки до смерті. Відтоді минуло понад півстоліття, але боротьба в Україні триває й досі. Різниця лише в тому, що боротьба за національне визволення тоді – це боротьба за мирне і стабільне політичне майбутнє України. Тому ідеї, висловлені нашими видатними співвітчизниками, заслуговують на місце на почесних полицях історії України 20-го століття, не більше і не менше.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА МЕНТАЛЬНОЇ МАПИ ОСОБИСТОСТІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

3.1. Теоретичні засади ментального мапування

Політичні події, такі як війни, революції, соціально-політичні кризи та геополітичні стратегії, є важливими факторами у створенні та зміні ментальних мап. Ідеології мають значний вплив на ці картографічні уявлення, оскільки вони формують, нав'язують та змінюють просторові образи. Саме ментальні мапи часто використовуються для маніпулювання та політичного тиску, що стає важливим інструментом у руках географів, істориків та політиків.

Біографічний метод охоплює аналіз життєвого шляху особистості через вивчення різноманітних джерел інформації, таких як особисті архіви, листування, щоденники та інші документи. Цей підхід дозволяє не лише відтворювати індивідуальний і соціальний контекст життя особистості, а й розкривати ключові події, мотивації та вплив на суспільство.

Історична соціологія використовується для дослідження взаємодії між індивідом і суспільством через призму біографії. Вона допомагає розкрити, як соціальне середовище впливає на формування особистості та її взаємодію з суспільними структурами.

Феноменологія зосереджується на вивченні індивідуального досвіду особистості і розумінні, як вона сприймає світ через свої унікальні переживання і інтерпретації. Цей підхід дозволяє глибше проаналізувати внутрішній світ досліджуваної особистості.

Контекстуальний аналіз визначає вплив зовнішніх факторів (політичних, соціальних, культурних) на життя та діяльність особистості, що є важливим для розуміння її внеску у суспільні процеси.

Концепція інтерпретації акцентує увагу на тому, як різні дослідники можуть інтерпретувати біографічні дані, підкреслюючи важливість контекстуальної чутливості та методологічної обґрунтованості.

Саме ці теоретичні підходи створюють основу для систематичного аналізу життя та впливу історичних особистостей через створення ментальних карт. Вони дозволяють структурувати інформацію, візуалізувати ключові аспекти та встановлювати зв'язки між ними, сприяючи глибшому розумінню досліджуваної теми.

Метод біографічних досліджень має велике значення для розуміння життя та впливу історичних особистостей, таких як Володимир Винниченко. Цей метод дозволяє не лише вивчити деталі їхнього життя, але й глибше зрозуміти їхні мотивації, цінності та внесок у суспільство. Біографічні дослідження включають аналіз особистих архівних матеріалів, листування, щоденників, а також вивчення контекстуальних історичних подій, що формували їхнє життя.

Такий підхід дозволяє розкрити, як історичні особистості, наприклад Володимир Винниченко, впливали на соціально-політичні процеси свого часу, які були їхні цілі та які методи вони застосовували для досягнення цих цілей. Важливим аспектом є також визначення спадщини, яку залишили ці особистості для наступних поколінь і їхній вплив на розвиток історії, культури та національної ідентичності. У контексті Володимира Винниченка, біографічні дослідження допомагають розкрити його як ключову фігуру українського національного руху і зрозуміти його внесок у формування української державності, підтримку соціальної справедливості та розвиток української літератури і філософії.

3.2. Основні біографічні дані ментальної мапи Володимира Винниченка

Володимир Винниченко, являється основою нашої ментальної мапи. Зміна місць проживання, роботи та переїзди впливають на те, як людина сприймає інформацію. При переїздах втрачається багато «напрацьованої» інформації, що змушує людину починати все з початку в новому середовищі. На «мапі особистості» це виглядає як переформатування чи оновлення контексту, що впливає на її світогляд і взаємодію з навколишнім світом.

Ці зміни можуть бути викликані різними факторами, такими як нові культурні середовища, зміна кола спілкування, нові професійні обов'язки та інші. Людина змушена адаптуватися, переосмислювати свої знання та навички, щоб інтегруватися в нові умови. Це процес, який може бути як викликом, так і можливістю для особистісного росту.

Нова інформація, яку людина починає засвоювати в новому місці, змінює її погляди, установки і навіть цінності, оскільки вона взаємодіє з новими ідеями та підходами. Тому переїзди та зміни місць проживання й роботи значно впливають на контексти сприйняття і особистісний розвиток. У ментальній мапі може включати фізичні локації, емоційні асоціації з ними та їх символічне значення, що сприяє кращому організуванню і зрозумінню інформації. Це допомагає користувачеві структурувати ідеї і відображати взаємозв'язки між різними місцями у своїй ментальній моделі. А також хронологічне побудування шляху Володимира Винниченка (табл. 3.1).

Хронологічні події біоісторичного дослідження (укладено автором)

<p>1880-1900: Дитинство та молодість</p>	<p>1880: Володимир Винниченко народився 26 липня (8 серпня) у селі Веселий Кут, біля Єлисаветграда (нині Кропивницький).</p> <p>1890-1899: Відвідував початкову школу в Єлисаветграді. Здобував середню освіту в гімназії. З цього часу починає цікавитися літературою та політикою.</p>
<p>1900-1917: Навчання, політична та літературна діяльність</p>	<p>1900: Переїхав до Києва, вступив до Київського університету Святого Володимира (тепер Київський національний університет імені Тараса Шевченка), де вивчав право.</p> <p>1902: За участь у революційній діяльності був виключений з університету і ув'язнений. Пізніше продовжив навчання.</p> <p>1903-1907: Почав активно займатися письменницькою діяльністю. В цей період писав свої перші літературні твори, що здобули популярність.</p> <p>1907: Знову заарештований за революційну діяльність. Після звільнення емігрував до Австрії, де продовжував писати та займатися політичною діяльністю.</p> <p>1908-1914: Жив у Львові та інших європейських містах, продовжуючи свою літературну і політичну діяльність.</p> <p>1914: Повернувся до Києва, де активно працював як літератор і політик.</p>

<p>1917-1920: Революція і політична діяльність</p>	<p>1917: Після Лютневої революції став одним з лідерів Української Центральної Ради та першим прем'єр-міністром Української Народної Республіки.</p> <p>1918: Після державного перевороту П. Скоропадського емігрував до Австрії.</p> <p>1919: Повернувся до України, але через політичні розбіжності з іншими лідерами знову емігрував.</p>
<p>1920-1951: Еміграція і творчість</p>	<p>Відень, Австрія 1919-1920 Після поразки Української революції Винниченко знову емігрував, цього разу до Відня, де продовжив свою політичну діяльність та писав.</p> <p>1920: Оселився в Женеві, Швейцарія, де продовжував літературну діяльність.</p> <p>1923-1925 - У Празі Винниченко співпрацював з Українським вільним університетом, читав лекції та продовжував літературну діяльність.</p> <p>1925-1930: Жив у Берліні, Німеччина, де видавав свої твори та займався політичною діяльністю.</p> <p>1934: Переїхав до Мужена, Франція, де жив до кінця свого життя. Він продовжував писати, але відійшов від активної політичної діяльності.</p> <p>1951: Помер 6 березня у Мужені, Франція</p>

Організація та керівництво політичними партіями були центральними аспектами діяльності Володимира Винниченка, який відігравав ключову роль у створенні та розвитку Революційної української партії і Української соціал-демократичної робітничої партії. Він активно організовував партійні структури, залучав нових членів та формулював програмні документи, а також відігравав важливу роль у парламентській діяльності через свою участь у Українській Центральній Раді і авторство Універсалів, що стверджували автономію та незалежність України.

Володимир Винниченко відігравав визначну роль у політичному житті України, організовуючи Революційну українську партію і Українську соціал-демократичну робітничу партію. Він не лише формулював програмні документи та організовував партійні структури, але й активно впливав на парламентську діяльність через участь у Українській Центральній Раді, авторство Універсалів про автономію і незалежність України, а також співпрацював із міжнародними урядами для визнання Української Народної Республіки. Також відомий своєю активною дипломатичною діяльністю, участю у переговорах з російським Тимчасовим урядом та більшовиками після Жовтневої революції, спрямованих на забезпечення автономії та незалежності України. Він також використовував літературну пропаганду та редагування періодичних видань для поширення своїх політичних ідей, сприяючи формуванню суспільної думки.

Крім того, Володимир Винниченко активно працював над законодавчими реформами, спрямованими на встановлення демократичних прав і соціальних реформ в Українській Народній Республіці, включаючи націоналізацію землі та покращення умов праці. Також він брав участь у формуванні українських збройних сил для захисту незалежності країни від зовнішніх загроз. Після поразки українських визвольних змагань, Володимир Винниченко продовжував активну політичну діяльність в еміграції, спрямовану на організацію української діаспори та вплив на міжнародну політику, щодо України. Також він розробив власну філософську систему

конкордизму, яка об'єднувала політичні, моральні та етичні принципи для створення гармонійного суспільства.

Володимир Винниченко активно співпрацював з іншими політичними силами з метою створення коаліцій і альянсів для досягнення спільних політичних цілей. Його стратегічні зусилля включали спроби об'єднати різні напрями інтересів для підтримки української незалежності та розвитку демократичних інститутів. Він також відомий своїм значним внеском у розвиток української політичної і інтелектуальної сцени. Він не лише був активним організатором політичних партій і учасником парламентської діяльності, а й виявився важливим дипломатом, письменником та філософом, чия спадщина продовжує впливати на розвиток української нації й сьогодні. Якщо казати про відданість, то Винниченко віддавав перевагу ідеям соціалізму та прагненням до створення справедливого суспільства на основі рівності і солідарності. Він активно підтримував соціальні реформи, направлені на забезпечення прав і благополуччя працюючих класів, включаючи націоналізацію землі та промислових підприємств.

Беручи основні події в житті Володимира Винниченка, то звісно ми почнемо з дати, його народження 26 липня 1880: Народження у Єлисаветграді (нині Кропивницький), Україна. Далі він проходив своє життя, як більшість тогочасних людей навчання в місцевій гімназії, після переїзду до Києва вступ до Університету Святого Володимира (нині КНУ ім. Т. Шевченка). Згодом він приєднався до Революційної української партії (РУП), через доволі короткий час, він був притягнутий до першого свого арешту за революційну діяльність. У 1907 році Володимир Винниченко випускає свого першого збірника оповідань, на той момент він емігрував, до Європи. В 1914 році від повертається до Києва. З цього вже остаточно починається його політична кар'єра. Через 3 роки в 1917 році відбуваються вибори до Української Центральної ради, це він займає місце одного із лідерів революції. Через рік трапляється найважливіша подія в житті Володимира Кириловича, його обирають головою Генерального секретаріату УНР. Після цього настає

другий період еміграції, після якого він так і не повернеться до себе додому. У 1919 був переїзд до Відня після поразки Української революції. Після цього він писав свої романи. В 1934: Переїзд до Мужена, Франція. В період 1941-1944: Під час окупації Франції Винниченко ховається від нацистів. 6 березня 1951 - смерть у Мужені. Літературні та філософські досягнення були в Роман "Записки Кирпатого Мефістофеля": Відображення філософських пошуків. Твір "Сонячна машина": Відображення соціальних утопій та ідей конкордизму. Особисте життя та внутрішні переживання. він проходив в шлюбі з Розалією Лівшиць. Вона була стабільне джерело підтримки і натхнення. Ведення щоденників було важливий метод самоаналізу і рефлексії, та даж на сьогодні багато інформації дослідникам. Щоденні звички були як чіткий режим дня, включає час для творчої роботи, відпочинку і фізичної активності. Садівництво у Мужені був, як спосіб знаходити внутрішній спокій і натхнення. Що до політичної діяльності, то була активна участь у політичних партіях: РУП, УСДРП, а також редагування газет і журналів, поширення політичних ідей і мобілізація підтримки. Що до духовності. то Винниченко розділяв філософію конкордизму. Він оприлюднив розробку і популяризація концепції гармонійного суспільства.

Гілка, яка охарактеризовує на ментальній мапі особистості Володимира Винниченка представляє різні групи людей, з якими він взаємодіяв протягом свого життя. Це родина, друзі, колеги, партнери, а також соціальні та культурні угруповання. Звісно основними людьми в житті Володимира Винниченка, це батьки, які виховали та провели його, через складні етапи становлення особистості. Також головною підтримкою і натхненням була Розалія Лівшиць, з їх листування було зрозуміло, як відносився Володимир Винниченка до своєї дружини. Винниченко писав про свої почуття до Розалії дуже емоційно та поетично. Він називав її "Коха", що означає "кохана". Він часто уявляв її у ролі матері їхніх дітей, писав про її материнство з ніжністю та любов'ю: "Ти будеш святою матір'ю. Коха! Ти знаєш, я не раз думаю про тебе в цьому стані. Ти вся будеш промінитись материнством. Любов моя

єдина, ти надзвичайно хороша і чиста" [27]. У своїх записах у щоденнику Винниченко писав про свої емоції стосовно Розалії та їхнє сімейне життя. Він розповідав про її підтримку і те, як вона надихала його в особистому житті та творчих починаннях. В одному з листів до свого друга Євгена Чикаленка Винниченко писав: "Одружився я, тобто зійшовся з тією жінкою, від якої хочу мати дітей, уже більше пів року. Але до цього часу не міг впевнено сказати, що ми зможемо створити сім'ю. Тепер це більш-менш прояснилося" [41]. Винниченко і Розалія не мали власних дітей, але були активними у вихованні молоді.

Також активно висловлювались про Володимира Винниченка, його колеги та соратники Микола Порш характеризував Винниченка, як видатного письменника і політика, що відіграв значну роль у розвитку української культури та політичної думки. Він особливо підкреслював значення літературної діяльності Винниченка як засобу просвітництва та підвищення національної самосвідомості. Андрій Жук вважав Винниченка ключовою фігурою української революційної діяльності на початку 20 століття. Він особливо наголошував на його політичних досягненнях, зокрема на ролі Винниченка у створенні та підтримці української державності. Дмитро Антонович високо цінував інтелектуальні здібності Винниченка та його вміння стратегічно мислити. Він вважав Винниченка важливим політичним лідером, який поєднував інтелектуальні ресурси з реалізацією національних цілей.

Грушевський визнавав Винниченка як ключову фігуру Української Центральної Ради і одного з лідерів української революції. Він відзначав його внесок у становлення української державності та політичну систему. Однак Грушевський критикував деякі політичні рішення Винниченка, зокрема його схильність до соціалістичних ідей і співпрацю з більшовиками. Він вважав, що ці кроки могли мати негативні наслідки для української незалежності. Особисті стосунки між Грушевським і Винниченком дійсно були складними. Незважаючи на співпрацю в Українській Центральній Radі, їхні політичні

погляди та підходи до національних питань часто відрізнялися. Грушевський іноді проявляв скептицизм щодо рішень і дій Винниченка, що призводило до певного напруження у їхніх взаємин [4].

В'ячеслав Липинський був одним з керівників Української військової організації (УВО) і активно підтримував ідею української незалежності. Він оцінював Винниченка як видатного політичного діяча і стратега, здатного приймати важливі стратегічні рішення для української справи. Липинський високо цінував інтелектуальні здібності Винниченка і його здатність мобілізувати суспільні сили для досягнення політичних цілей. Євген Коновальцев був відомим політичним і військовим діячем, лідером Української військової організації (УВО) і одним із засновників Організації українських націоналістів (ОУН). Він оцінював Винниченка як ключову фігуру українського національного руху, здатного до стратегічного мислення і дій. Коновальцев підтримував ідеї Винниченка щодо національної самостійності та бачив у ньому важливого союзника у боротьбі за українську державність.

Гілка за якою на ментальній мапі особистості Володимира Винниченка відображаються конфлікти, проблеми, душевний неспокій, напруження і депресію, які він переживав протягом життя. Беручи деякі ключові моменти і події, що спричиняли стрес і проблеми в його житті. Постійні арешти та переслідування, які супроводжували Володимира Винниченка. Напруження в роботі на посаді голови Генерального секретаріату Центральної Ради. Суперечки з іншими політичними лідерами, включаючи Симона Петлюру і Михайла Грушевського. Після поразки революційних змагань Винниченко змушений був емігрувати, що стало для нього важким ударом, постійні переїзди з країни в країну (Австрія, Швейцарія, Франція, Чехословаччина, Німеччина) створювали нестабільність і напруження, аби ніяк все це ще спіткало фінансове становище в еміграції. Постійні моральні пошуки і дилеми, які відображені у його літературних творах, зокрема у романі "Сонячна машина". Незважаючи на підтримку Розалії Лівшиць, Винниченко іноді

стикався з напруженими ситуаціями у сімейному житті. Основний ударом для Винниченка було, розчарування у своїх ідеологічних і політичних ідеях, особливо після поразки революції і невдачі в реалізації своїх ідеалів.

Наступна гілка відображає його базові цінності, систему інтересів та преференцій. Це дає змогу зрозуміти, які ідеали і переконання впливали на його життя і діяльність. Насправді Володимир Винниченко виступав за ідеали політичної і національної свободи, прагнув до незалежності України. Він активно підтримував соціальну справедливість, боровся за рівність та права працівників і селян, і вважав необхідним забезпечити соціальну справедливість. Винниченко наголошував на особистій відповідальності кожного громадянина за майбутнє своєї країни і суспільства, керуючись етичними та моральними принципами. Він був ключовим учасником політичного життя України, лідером українського національно-визвольного руху та членом уряду УНР. Його літературна діяльність віддзеркалювала його політичні і соціальні уявлення, а філософія конкордизму, яку він розробив, поєднувала соціалістичні ідеї з моральними принципами, спрямована на досягнення гармонії в суспільстві. В свої переконаннях Володимир Винниченко був сторонником соціалістичних ідей, націоналізації землі та засобів виробництва, а також прав працівників і селян. Він вірив у демократичні процеси, активну участь громадян у політиці і самоврядування. Культура та мистецтво мали велике значення у його житті, і він підтримував українську культурну спадщину. Пацифізм і мирне врегулювання конфліктів також відображали його особисті переконання.

Активно сприяв створенню та зміцненню Української Народної Республіки, вірив у право українського народу на самовизначення і незалежність. Його інтелектуальні інтереси охоплювали історію, культуру, соціальні науки, філософію, етику та психологію, що знайшло відображення у його літературних творах. Він виступав за гуманістичні цінності, поважав людську гідність і права кожної людини. Він підтримував освітні ініціативи і вважав освіту важливою для розвитку суспільства. Його філософська система

конкордизму спрямовувалася на злагодження соціалізму з моральними і етичними принципами, прагнення до гармонії і справедливості у суспільстві.

Володимир Винниченко дійсно був відомий своїми спробами поєднати соціалізм з моральними і етичними принципами через свою філософію конкордизму. Він вважав, що це може сприяти створенню гармонійного суспільства, де кожен член має рівні можливості і права. Винниченко активно пропагував освітні ініціативи і вірив у важливість освіти для розвитку суспільства. Він активно працював над покращенням освіти в своїй країні, віддавав чи велику увагу розвитку інтелектуальних та освітніх структур, щоб сприяти загальному прогресу українського суспільства.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження, відповідно до поставлених завдань, було досягнуто таких результатів:

1. З'ясовано, як на сучасному етапі розвитку історичної науки спостерігається зростаючий інтерес до біографічних досліджень, як важливого засобу розуміння минулого. Вивчення життєвих шляхів окремих особистостей дозволяє враховувати їхній вплив на історичні події та соціокультурні процеси. Методи біографістики включають аналіз документів, письмових свідчень і архівних матеріалів, що дозволяє збагатити історичні джерела новою прозорістю розширити наше розуміння історії. Такий підхід дозволяє глибше проникнути в індивідуальність і роль конкретних особистостей у формуванні історичного нарративу і виявити їхнє унікальне значення для суспільства.

Основаючись на певних етапах розвитку біографістики, помітно зросла увага до впровадження сучасних методів та підходів у аналіз біографічних даних. Зокрема, надзвичайно популярними стали інтердисциплінарні підходи, що включають в себе застосування методів психоаналізу, культурної історії, аналізу текстів та використання архівних матеріалів. Ці інновації сприяють глибшому розумінню мотивацій та внутрішнього світу біографованих осіб, а також їхнього впливу на історичні та культурні процеси. Такі ж тенденції відчутні й в українській науці, де вони знайшли відгук та застосування для вивчення національних історичних та культурних фігур. Цей рух сприяє не лише поглибленню знань про спадщину визначних особистостей, а й усвідомленню їхнього внеску в світову історію та в культурний контекст.

Розглянуто нові сучасні методи та підходи до аналізу біографічних даних, які постійно розвиваються та вдосконалюються, завдяки новим зв'язкам. Аналіз біографічних даних є складним процесом, що вимагає використання різних методів і підходів, залежно від конкретних цілей дослідження. Основні методи включають контент-аналіз, аналіз соціальних мереж, якісні та кількісні

аналітичні методи, системний аналіз та міждисциплінарний підхід. Контент-аналіз передбачає систематичне вивчення текстової інформації, що дозволяє виявити ключові слова, теми та події, а також зрозуміти ставлення біографованих осіб до інших. Аналіз соціальних мереж дозволяє досліджувати взаємодію людей у різних каналах комунікації, що дає змогу вивчити структуру соціальних зв'язків, ролі учасників і впливових осіб. Якісні методи аналізу використовуються для інтерпретації отриманих даних і виявлення значущих моментів у житті та діяльності особистості, тоді як кількісний аналіз застосовує статистичні методи для обробки великих обсягів даних, виявляючи статистично значущі взаємозв'язки. Системний підхід дозволяє розглядати життєвий шлях особи як частину більшої системи, забезпечуючи глибше розуміння контексту її діяльності. Міждисциплінарний підхід об'єднує знання з різних наук, таких як психологія, історія та соціологія, для комплексного аналізу біографічних даних. Ці методи дозволяють отримувати більш повне уявлення про життя та діяльність особистостей і сприяють розвитку сучасної біографістики, роблячи її більш глибокою та багатовимірною. Таким чином, сучасні методи та підходи до аналізу біографічних даних дозволяють значно розширити наше розуміння історичних постатей і їхнього впливу на суспільство і культуру.

Розглянуто сучасне розуміння біографії як наукової дисципліни, однак, це обмежується історичним дискурсом і має європейські корені, поєднуючи раціоналізм та індивідуалізм. За останні роки біографія значно змінилася, зокрема завдяки популярності автобіографії як жанру в наукових і літературних творах. Це обмежувало можливості дослідження та класифікації біографічних матеріалів, а також включення усних історій до наукового обігу. Хоча дослідники часто підкреслювали цінність анкет, особистих запитань, автобіографій, спогадів, листів, щоденників, інтерв'ю та інших матеріалів для біографічної реконструкції, комплексні дослідження в цій сфері ще не стали достатньо поширеними. Мова письменника і читача, як окремий світ, що формує мовну систему та соціальну структуру, це є важливим полем для

біографічних досліджень, яке допомагає краще зрозуміти соціальну реальність та життя людини.

2. Проаналізовано біографію Володимира Винниченка через його листи, щоденники, документальні фотографії та літературні твори відкриває глибокий і багатогранний погляд на цю видатну особистість. Ці джерела дозволяють не лише реконструювати основні етапи його життя і творчості, а й розкрити внутрішні переживання, мотиви та особисті цінності Винниченка. З дослідження було визначено, що листи Винниченка містять цінну інформацію про його особисті та професійні контакти, а також відображають його думки і настрої в різні періоди життя. Щоденники дозволяють зрозуміти його внутрішній світ, відслідкувати еволюцію його поглядів і реакцій на події, які відбувалися навколо нього. Документальні фотографії, з іншого боку, допомагають візуалізувати історичний контекст і створити більш повну картину його життя. Літературні твори Винниченка є відображенням його політичних та ідеологічних поглядів, а також соціальних і культурних тенденцій того часу. Вони надають можливість проаналізувати його як письменника та мислителя, який впливав на формування української національної свідомості. Загалом, аналіз цих різноманітних джерел дає змогу краще зрозуміти складність і багатогранність особистості Володимира Винниченка, його внесок у літературу та політику, а також його роль в історичному і культурному контексті свого часу.

Досліджено вплив Володимира Винниченка на українську літературу та його роль у розвитку української науки є надзвичайно вагомими. Його літературна спадщина, яка включає романи, п'єси та новели, збагачує українську культуру новими темами та глибинними психологічними дослідженнями. Як один з провідних представників модернізму, Винниченко впровадив нові літературні форми та стилі, що сприяло розвитку української літератури. У своїх творах Винниченко порушував важливі соціальні та політичні питання, такі як соціальна нерівність, революційні перетворення та моральні дилеми. Його відомі романи, п'єси і новели, такі як "Записки

кирпатого Мефістофеля", "Сонячна машина", "Чорна Пантера і Білий Медвідь" та "Дисгармонія", зробили значний внесок у літературну спадщину України, відображаючи складні реалії свого часу.

3. Дослідження основи біографічних даних Володимира Винниченка, відображених у ментальній мапі, дозволяє глибше зрозуміти його життєвий шлях та вплив на українську культуру і політику. Від дитячих років і навчання в Єлисаветградському реальному училищі до студентських років у Київському університеті, Винниченко формувався як особистість із глибоким відчуттям соціальної справедливості та національної ідентичності. Його активна участь у політичному житті України на початку ХХ століття, зокрема діяльність у Центральній Раді та на посаді голови Генерального Секретаріату, свідчить про його рішучість у боротьбі за незалежність України. Літературна творчість Винниченка, яка включає численні романи, п'єси та новели, відображає його прагнення до соціальних змін та висвітлення моральних дилем, які стояли перед суспільством того часу. Еміграційний період життя Винниченка, його праця в еміграції та повернення до літературної діяльності підкреслюють його незламну віру в українську справу та прагнення до свободи і справедливості. Його особисті документи, листи та щоденники дають уявлення про внутрішні переживання та мотивацію, що керувала його діями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 1880 – народився Володимир Винниченко, перший голова уряду УНР, письменник. Режим доступу: <http://surl.li/mntmle> (дата звернення: 09.03.2024). Назва з екрану.
2. Андрєєв В. Інтегральний напрям сучасної історіографії: інтелектуальна історія. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. 2005. Вип. 1. С. 17 - 23.
3. Бежнар Г.П. Екзистенційний дискурс у творчості В. Винниченка. *Мультиверсум. Філософський альманах: зб. наук. праць / гол. ред. В. В. Лях*. Вип. 40. К. : Український центр духовної культури, 2004. С. 74 - 85.
4. Бездрабко В. В. Сучасний стан і перспективи розвитку вітчизняної біографістики. *Українська біографістика = Biographistica Ukrainica* : зб. наук. праць. 2016. Вип. 14. С. 29 - 49.
5. Березівська Л. Д. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського як інтегратор і поширювач педагогічного біографічного знання. *Українська біографістика = Biographistica Ukrainica* : зб. наук. праць. 2015. Вип. 12. С. 283 - 295.
6. Біографістика. Режим доступу: <http://surl.li/bglfrh> (дата звернення: 28.02.2024).
7. Біографістика. Енциклопедія сучасної України. Т. 3. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. С. 7.
8. Біографістика в контексті сучасних історичних та історіографічних досліджень : Харків. історіограф. зб. Харків : НМЦ «СД», 2003. Вип. 6. 191 с.
9. Буряк Л. Біографічний світ Лесі Українки: поворот до візуального. *Українська біографістика = Biographistica Ukrainica*. 2021. № 21. С. 39 - 61.
10. Валевский А. Л. Основания биографии. К. : Наукова думка, 1993. 110 с.

11. Ващенко В. Концепт «інтелектуальна біографія» та конструювання «наукових біографій» в українській історіографії. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. 2009. 4. С. 475 - 486
12. Винниченко В. Щоденники (1926 - 1951). Київська старовина. 2000. № 3 - 6; 2001. № 1 - 6; 2002. № 1, 3 - 5.
13. Винниченко В. За яку Україну (1934). Париж. 1 - 43 ст
14. Винниченко В. Щоденник. – Т. 2 (1921–1925).– Едмонтон– Нью-Йорк, 1983. с. 1 - 291
15. Винниченко В. Лепрозорій. *Вітчизна*. 1999. №1–2. С. 2 -63.
16. Винниченко В. К. *Відродження нації:(історія української революції:[марець 1917 р.- грудень 1919 р.] (Vol. 3)*. Київ – Відень : Дзвін. С. 89 - 115
17. Винниченко В. Уривки з щоденника. *Слово і час*. 2000. № 7. С. 82-97.
18. Винниченко В. Чесність з собою. *Твори: у 10 т.* Київ - Відень : Дзвін, 1919. Т. 10. 268 с.
19. Винниченко Володимир: коротка біографія. Режим доступу: <https://osvita.ua/school/biography/91018/> (дата звернення: 09.03.2024).
20. Винниченко Володимир. Щоденник т. 1 : 1911 - 1920 рр. Едмонтон-Нью-Йорк, 1980. 500 с.
21. Геник-Березовська З. Невідомі листи Винниченка до Олеся: Вступ, примітки і підготовка тексту. *Слово і час*. 1992. №1. С. 43 - 53.
22. Гірік С. І. Ідеологія партії боротьбистів в українській історіографії. *Український археографічний щорічник*. 2013. № 18. С 324 - 342.
23. Готра О. Біографістика в контексті дослідження історії. *Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. пр. Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича*. 2014. Вип. 684/685: Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. С. 147 - 151.

24. Дічек Н. П. Біографічний метод як інструмент полікультурного діалогу. *Шлях освіти*. 2001. № 4. С. 15-19. Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/77241204.pdf> (дата звернення: 29.02.2024).
25. Життя та творчість Володимира Винниченка. Режим доступу: <http://surl.li/pqqqrq> (дата звернення: 09.03.2024).
26. Жулинський М. “Яке велике щастя я мала...”: Радощі і печалі Розалії Винниченко. *Україна*. 1991. №10. С. 15 - 17.
27. Заболотна Т. З листування Володимира Винниченка і Розалії Ліфшиць. *Київська старовина*. 2003. №2. С. 81 - 89.
28. Колесник І. І. Ментальні мапи як інструмент історика. *Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки*. 2013. № 7. С. 159 - 168.
29. Кошелівець І. Два листи Володимира Винниченка. *Слово і час*. 1991. № 8. С. 23
30. Кузьменко В. Володимир і Розалія Винниченки. З подружнього листування (1914). *Слово і час*. 2000. №7. С. 65 - 79.
31. Кульчицький С. Володимир Винниченко: Перші етапи життєвого шляху. НАН України. Інститут історії України, 2003. 35 с. Режим доступу : <http://surl.li/lmncql>.
32. Лащик Є. Винниченкова філософія щастя. *Філософська думка*. 1998. №1. С. 138-154.
33. Листування Максима Горького з Володимиром Винниченком (1908–1909р.р.). *Слово і час*. 1993. №2. С. 46 -58.
34. Лисяк-Рудницький І. Суспільно-політичний світогляд Володимира Винниченка у світлі його публіцистичних писань. *Історичні есе*. Т. 2. К. : Основи, 1994. С. 95-112.
35. Ляшко С. Поняття «наукова біографія» у теорії та практиці історико-біографічних досліджень. *Українська біографістика: Зб. наукових праць*. К., 2013. С. 25 - 47.

36. Менжулін В. І. Біографічний підхід в історико-філософському пізнанні. К. : Національний університет «Києво-Могилянська академія» ; Аграр Медіа груп, 2010. 455 с.
37. Миронець Н. “Історія наша се... боротьба за національне існування...” (Листування Є. Х. Чикаленка з В. К. Винниченком). *Пам'ять століть*. – 2001. – № 6. – С. 3–33; 2002. – № 1. – С. 6–33; № 5. – С. 28–34; № 6. – С. 115–145;
38. Миронець Н. Листування Є. Х. Чикаленка з В. К. Винниченком та П. Я. Стебницьким. *Український історичний журнал*. 1997. № 5. С. 119 - 135; № 6. С. 103 -122.
39. Миронець Н. Епістолярна спадщина Володимира Винниченка як джерело просопографічній інформації. *Наукові записки Кіровоградського педагогічного університету ім. В. Винниченка*. Кіровоград, 2000. Вип. 27. С. 9 - 17.
40. Миронець Н. Започатковуємо нову рубрику. Публікація статті М. Шаповала «Політична смерть М. Грушевського». *Розбудова держави*. 1994. № 43. С. 56 - 60.
41. Музичко О. Є. Євген Чикаленко, Володимир Винниченко. Листування. 1902 -1929 роки; Євген Чикаленко, Сергій Єфремов. Листування. 1903 -1928 роки; Євген Чикаленко, Андрій Ніковський. Листування. 1908 - 1921 роки. *Український історичний журнал*. 2011. № 1. С. 216 - 221.
42. НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. Громадсько-політична діяльність Володимира Винниченка (до 125-річчя від дня народження). 36. статей. К. : ІПіЕНД, 2006, – 280 с
43. Попик В. І., Буряк Л. І., Міщук С. М. та ін. Історична біографіка в Україні: проблеми, завдання і перспективи розвитку досліджень, видавничої та інформаційної роботи. К. : Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, 2019. 364 с.
44. Принс Г. Усна історія. *Нові підходи до історіописання*. К. : Ніка-Центр. 2013. Вип. 5. С. 145–186.

45. Про інформацію : Закон України від 2 жовт. 1992 р. № 2657-ХІІ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>. (дата звернення: 28.02.2024).
46. Сахно І. Листування Володимира Винниченка як джерело дослідження української еміграції. *Ucraina magna*. 2016. №1. С. 111 - 117.
47. Сахно І.О Відображення громадсько-політичної діяльності Володимира Винниченка в його листуванні з Юрієм Тищенком (Сірим). *Громадсько-політична діяльність Володимира Винниченка (До 125- річчя від дня народження)*: Зб. ст. К., 2006. С. 236–244
48. ЦДАВОУ – Листи Володимира Винниченка до Катерини Голіцинської // Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОУ). Ф. 1823, оп.1, спр. 27. Режим доступу : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/25b4ed1c-fb76-4f31-a9cf-2d9f4a5e5ab2/content>. (дата звернення: 28.02.2024).
49. Чернецька В. Щоденник Володимира Винниченка як творча лабораторія письменника. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Філологічні науки 85. 2009. С. 427 - 433.
50. Чишко В.С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України. Київ: БМТ, 1996. 239 с.
51. Шульгин О. Винниченко Володимир. ЕУ. Т. 1. Львів, 1993. С. 248-249. Режим доступу : <http://litopys.org.ua/encycl/euui01.htm>. (дата звернення: 28.02.2024).